

ODSJEK: SIGURNOSNE I MIROVNE STUDIJE

ULOGA UJEDINJENIH NACIJA U
MIGRACIJSKIM/IZBJEGLIČKIM PROCESIMA U BOSNI I
HERCEGOVINI

- magistarski rad -

Kandidat:

Tarik Botić

Broj indeksa: 739/II-SPS

Mentor:

Prof. dr Mirza Smajić

Sarajevo, septembar 2024. godine.

SADRŽAJ

UVOD	2
1. TEORIJSKO-METODOLOŠKI OKVIR RADA	5
1.1. Problem i predmet istraživanja	5
1.2. Ciljevi istraživanja	5
1.3. Sistem hipoteza	6
1.4. Način istraživanja.....	6
1.5. Naučna i društvena opravdanost istraživanja.....	7
1.6. Vremensko i prostorno određenje istraživanja.....	7
PRVI DIO	8
1. Ujedinjene nacije	8
1.1. Organi Ujedinjenih nacija	10
2. Međunarodna organizacija za migracije	12
2.1. IOM u svijetu	13
2.2. Mješoviti migracijski tokovi	15
DRUGI DIO	17
1. Analiza migracijskih procesa u svijetu i refleksija na Bosnu i Hercegovinu	17
2. Historijske činjenice i modeli pristupa migracijskim procesima UN-a	18
2.1. Kratak osvrt na historiju migracija	19
2.2. Migracije u EU i svijetu	23
3. Balkanski migrantsko/izbjeglički talas i pristup UN-a	28
TREĆI DIO	39
1. Upravljanje procesima migracija u Bosni i Hercegovini – UN i vlasti Bosne i Hercegovine	39
1.1. Uloga vlasti u Bosni i Hercegovini	39
1.2. Strategija u oblasti migracija i Akcijski plan za razdoblje 2016-2020. godina.....	42
1.3. Bosna i Hercegovina i migracije – Migracijski profil BiH.....	43
2. Uloga UN i nevladinog sektora	48
2.1. IOM i Bosna i Hercegovina	52
2.2. UNHCR u Bosni i Hercegovini	65
2.3. Uloga NVO-a u migracijskim procesima u Bosni i Hercegovini.....	66
ZAKLJUČAK	69
BIBLIOGRAFIJA	71

Mjesto za posvetu

UVOD

Izveštaj Međunarodne organizacije za migracije, navodi da je trenutno u svijetu 200 miliona ljudi u pokretu. Kao konačnu destinaciju navode razvijene zemlje zapadne Evrope. Najviše eksplatisana ruta je ona preko Mediteranskog mora prema Španiji i Italiji. Sukobi u Siriji te masovno pomjeranje ljudi prema Turskoj i Grčkoj, otvaraju novu rutu čiji krak završava i u Bosni i Hercegovini. Broj ljudi koji su prošli kroz, ali i onih koji se trenutno nalaze Bosni i Hercegovini je relativno nizak. Shodno relevantnim izvještajima, broj tih kategorija u svakom momentu ne prelazi 8000, a ukupan broj onih koje su državni organi registrovali po različitim osnovama do kraja 2020. ne prelazi 6900 što izbjeglica što migranata. Jasno je da ovi brojevi ne mogu biti generator sigurnosnih, humanitarnih, logistički i drugih problema. Primjeri iz zemalja regije govore u prilog tome, međutim situacija u Bosni i Hercegovini je dijametralno suprotna.

Državna strategija iz 2016. godine jasno je definisala uloge svih aktera, ali implementacija iste nikada nije ni pokušana. Opstrukcija različitih nivoa vlasti, nedostatak koordinacije, te u nekim slučajevima i malicioznost istih, dovela je nefunkcionalnosti i blokade sistema. Bilo koja odluka, ali i angažman poluga vlasti je praktično nemoguć. Jačanje ljudskih resursa pojedinih agencija za provođenje zakona, međusobna saradnja i pomoć između agencija za provođenje zakona, angažman Oružanih snaga BiH se permanentno blokira. Upravo zbog toga uloga humanitarnih organizacija, te uloga Ujedinjenih naroda prerasta njihovu primarnu humanitarnu ulogu. Svjesno ili ne, našli su se u poziciji onih koji na neki način upravljaju migracijskim/izbjegličkim procesima. Država se opet svjesno ili nesvjesno odriče svojih prerogativa i delegira ih drugim entitetima. Na taj način, problem koji to i nije, dobija neslućene proporcije i postaje generator humanitarnih, sigurnosnih, logističkih i drugih problema. Ova situacija postaje lakmus papir nefunkcionalnosti države. Treba naglasiti da teret situacije nije ravnomjerno raspoređen na cijelu zemlju. Praktično sve aktivnosti su ograničena na dva kantona, Sarajevski i Unsko-sanski. Iako državni organi, te prominentne političke figure posebno u Unsko-sanskom kantonu populistički naglašavaju pogoršanu sigurnosnu situaciju, teško je reći da situacija na terenu govori u prilog tome. Ukupan broj i struktura krivičnih djela u kojima su počinioci osobe iz migrantsko-izbjegličke populacije govori u prilog tome.

Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija bila izvorni član Ujedinjenih nacija čime svjedoči Povelja potpisana 26. 06. 1945., a koja je ratificirana 19. 10. 1945. godine. Nakon disolucije SFRJ slijedi priznavanje i prihvaćanje novih članica Ujedinjenih Naroda Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske, Republike Slovenije, Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije i Federativne Republike Jugoslavije. Republika Bosna i Hercegovina je primljena za člana Ujedinjenih Naroda 22. maja 1992. godine, rezolucijom koju je usvojila Generalna Skupština Ujedinjenih Naroda. (A/RES/46/237) Od tada je imala mandate u Vijeću sigurnosti UN-a, Vijeću za ljudska prava i UN-ovoj komisiji za izgradnju mira, i nastavlja doprinosti mirovnim misijama UN-a širom svijeta.¹

U skladu sa odredbama Povelje UN, kao i sa završnim dokumentom Svjetskog samita 2005.godine, formirana je Komisija za izgradnju mira (PBC) kao međudržavno, savjetodavno tijelo koje će odgovarati Vijeću sigurnosti UN-a i čiji je rad fokusiran na postkonfliktnoj izgradnji mira. BiH je u decembru 2005. istakla kandidaturu za članstvo u ovom tijelu i tako se, po prvi put otkako je postala članica UN-a, suočila sa procesom intenzivnog lobiranja za jedno od tijela UN, isključivo izlaskom na izbore. Strateški programski i finansijski temelj za razvoj partnerstva između Ujedinjenih nacija i države Bosne i Hercegovine za 2015-2019.

Okvir razvojne pomoći Ujedinjenih nacija za Bosnu i Hercegovinu, koji su vlasti u Bosni i Hercegovini i Ujedinjenih nacija dogovorile 2015. godine, strateški je programski okvir za razdoblje od 2015. do 2019. godine. Okvir se oslanja na širok raspon stručnih znanja i resursa Tima Ujedinjenih nacija u BiH usmjerenih na realizaciju razvojnih rezultata. UNDAF-a čini osnovni element Zajedničkog programa i budžetskog okvira UN-a za BiH 2015-2019, koji također uključuje sastavne dijelove kao što su Zajednički upravni odbor, međuagencijske radne grupe i dvogodišnji radni planovi. UNDAF predstavlja zajedničku obavezu vlasti u BiH i sistema UN-a da zajedno rade u duhu saradnje sa građanima Bosne i Hercegovine kako bi osigurali promjene koje će im omogućiti da žive duži, zdraviji i prosperitetniji život. Tim Ujedinjenih nacija u Bosni i Hercegovini predstavlja glavni međuagencijski mehanizam međusobne koordinacije i donošenja odluka. On provodi operativne aktivnosti za održivi razvoj i odgovoran je za implementaciju Okvira saradnje u BiH. Prema trenutnom Okviru saradnje, 12 rezidentnih i 6 nerezidentnih tijela

---

¹ <http://www.un.org/Overview/unmember.htm>, pristupljeno: 1.8.2024.

UN-a doprinosi definisanim ishodima kombinujući raspoloživu stručnost i kapacitete u relevantnim oblastima. Tim UN-a u BiH blisko koordinira svoj rad sa UN tijelima koja nisu potpisnici Okvira saradnje, uključujući Bretton Woods institucije, OCHA, UNDSS, UNIC, UN-ove političke odjele i odjele za izgradnju mira, kako bi se povećao učinak implementacije Okvira saradnje u BiH. Ciljevi održivog razvoja predstavljaju transformativni plan za stvaranje bolje i održive budućnosti za cijeli svijet. Oni se bave globalnim izazovima s kojima se cijeli svijet suočava, uključujući i siromaštvo, nejednakost, klimatske promjene, degradaciju okoliša, prosperitet, mir i pravdu. Sastoji se od 17 ciljeva održivog razvoja i 169 podciljeva. Ciljevi održivog razvoja zasnivaju se na tri ključna principa: Univerzalnost, koja podrazumijeva obavezu i spremnost svih zemalja za njihovu primjenu, uvažavajući unutrašnja uređenja i stepen razvoja koji doprinose sveukupnom naporu za održivi razvoj u svim kontekstima i vremenima; Integracija svih aspekata održivog razvoja, što podrazumijeva ravnomjeran ekonomski rast uz zaštitu okoliša i prirodnih resursa, uz istovremeno kreiranje pravednog društva i smanjenje nejednakosti; Princip „Niko ne smije biti isključen“, kojim se teže eliminirati multidimenzionalni uzroci siromaštva i nejednakosti kao i diskriminacija u svim oblicima.

Uvođenje tog principa u praksu zahtijeva mehanizme upravljanja i odgovornosti na svim nivoima, od lokalnog do međunarodnog, kako bi se osiguralo provođenje mjera za osiguravanje jednakosti. Rad UN-a u BiH trenutno se vodi sveobuhvatnim „Okvirom saradnje Bosne i Hercegovine i Ujedinjenih nacija za održivi razvoj“ za period od 2021-2025. godine., a koji je službeno potpisan 20. Maja 2021. godine. Okvir saradnje za održivi razvoj ima četiri strateška prioriteta: Održivi, otporni i inkluzivni rast; Kvalitetno, dostupno i inkluzivno obrazovanje, zdravstvo i socijalna zaštita; Uprava i vladavina prava sa ljudima u fokusu; Angažovanje građana i zajednice za socijalnu koheziju. UNDP će podržati vlasti u Bosni i Hercegovini u sljedećim područjima: prstu pravdi i povećana ljudska sigurnost; smanjenje regionalnih, ekonomskih i socijalnih nejednakosti; održivo upravljanje ekološkim i energetske resursima, kao i stvaranje zelenih radnih mjesta (green jobs); pristup uslugama i mogućnostima zapošljavanja za najugroženije. U svim područjima će se staviti naglasak na smanjenje rizika od katastrofa kao i spremnost na njih, te na upravljanje, bolji pristup i kvalitet javnih usluga i zapošljavanje.

1. TEORIJSKO-METODOLOŠKI OKVIR RADA

1.1. Problem i predmet istraživanja

Problem ovog istraživanja predstavljaju migracije, odnosno djelovanje UN-a i vlasti u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu BiH). Formiranje posljedničnih ruta i stvaranje života dostojnog svakog čovjeka, svakako je izazov koji pred sobom imaju države koje predstavljaju svojevrsni tranzit i rutu ka krajnjem odredištu raseljenih lica, odnosno migranata. BiH je uveliko jedna od tih država i predstavlja sponu, najprije između EU i ostatka Europe koji ne pripada istoj, pa tek onda i jednu od zemalja koja se bori sa izazovima migrantskih kretanja. Ujedinjene nacije, predstavljaju veliku pomoć, kako logističku, tako i u personalu i drugim bitnim stavkama za bolje održavanje sa krizom kada su u pitanju pomenuta lica. Problemi se također javljaju i na sigurnosnom, socijalnom i drugim nivoima svakodnevnog života građana BiH, što se također predstavlja kao izazov, kako domaćih, tako i stranih vlasti.

Predmet istraživanja, nalazi se u naslovu ovog rada, koji nosi naziv „Uloga Ujedinjenih nacija u migracijskim i izbjegličkim procesima u Bosni i Hercegovini“. Detaljnija analiza, obuhvatiće dosadašnji napredak i nastojanja koja tek predstoje, kako bi se migracijski procesi u BiH odvijali na najboljem mogućem nivou.

1.2. Ciljevi istraživanja

Naučni cilj

Naučni cilj istraživanja, trebao bi predstavljati presjek svih dosadašnjih rješenja po pitanju migracijskih procesa, te objektivan uvid u sadašnje stanje i mogućnost za napredak i osiguravanje boljeg tranzitnog protoka migranata kroz našu zemlju, uz saradnju sa susjednim zemljama. Također, ovaj rad predstaviće i napore Ujedinjenih nacija u cilju pomoći domaćim vlastima u BiH, kada je u pitanju migrantska kriza i staranje o istim na prostoru BiH.

Društveni cilj

Društveni cilj ovog magistarskog rada, jeste pružiti široj javnosti uvid u to šta za Bosnu i Hercegovinu predstavljaju Ujedinjene nacije i na koji način uspijevaju pridonijeti ukupnoj

osvještenosti bosanskohercegovačkih vlasti u vrijeme kada su na prostoru ove države u toku ogromne migrantske krize i prisustnost ogromnog broja stranih državljana. Nadalje, predstavljanje dosadašnjih napora domaćih vlasti, svakako nije prevedeno u javnost u najboljem mogućem kontekstu, prvenstveno zbog medijskih izvještavanja, koja u mnogome mogu značiti i loše ili nepotpune vijesti, a sa druge strane, postojanost prevelike problematiziranosti građana po pitanju migranata i nesigurnosti koju oni mahom nose sa sobom.

1.3. Sistem hipoteza

Generalna hipoteza:

Procesi migracija u Bosni i Hercegovini i svijetu, predstavlja izazov za domaće i regionalne vlasti, što implicira na nedvojbenu potrebu za dodatnim miješanjem i intervencijom Ujedinjenih nacija pri održavanju migracionih procesa na odgovarajućem nivou i nivou dostojnom čovjeka.

Posebne – pojedinačne hipoteze:

1. Ujedinjene nacije predstavljaju stub potpore domaćim vlastima u borbi sa migracijskim procesima u Bosni i Hercegovini.
2. Bosna i Hercegovina je svojevrsna tranzitna država i pojava migrantskih procesa, predstavlja veliki i sasvim neuobičajeni izazov za sigurnosne i političke strukture u BiH.
3. Dodatna ulaganja i obučenosť domaćih kadrova unutar BiH, omogućiće valjan i objektivan pristup migracijskim procesima i kretanjima izbjeglica općenito.

1.4. Način istraživanja

Ovo istraživanje će se izvršiti uz primjenu opštenaučne metode. Obrada i istraživanje ove tematike, obuhvatiće korištenje tri opštenaučne metode: hipotetičkodeduktivna metoda, analitičko-deduktivna metoda i komparativna metoda.

1. Hipotetičko-deduktivna metoda – Prvenstvena pomoć koju nam predstavlja ova metoda, nalazi se u njenom značenju, što predstavlja objektivan pristup, uz mnoštvo relevantnih i valjanih spisa i dokumenata. Uzeći u obzir pomenuto, tematika koju obrađuje ovaj rad, biće obrađena na krajnje validan način i predstavljaiće svojevrsni spektar objektivnih podataka i činjenično stanje u BiH.

2. *Analitičko-deduktivna metoda* – Svaki rad sa sobom nosi i vrijeme na koje se odnosi, pa tako ni ovaj nije izuzetak. Posljednjih godina u Bosni i Hercegovini, svjedoci smo noviteta po pitanju socijalnog i sigurnosnog angažmana u migracijskim procesima, što će uz korištenje empirijskih podataka, umnogome ovaj rad učiniti boljim i sadržajnijim.

3. *Komparativna metoda* – Komparacija i objektivnost rada, nemoguća je bez ove metode. Iz prethodno rečenog, proizilazi i potreba za ocjenom valjanosti i koristi iste, kada je u pitanju učešće UN-a u migracijskim procesima u BiH.

Što se tiče metoda prikupljanja podataka unutar ovog istraživanja, koristićemo se jednom metodom, metodom analize sadržaja dokumenata.

1.5. Naučna i društvena opravdanost istraživanja

Naučna opravdanost istraživanja, imaće za cilj da umnogome obogati relevantnu dokumentaciju kada su u pitanju Ujedinjene nacije i njihov angažman u Bosni i Hercegovini. Predstavljanje podataka na objektivan i sofisticiran način, uz korištenje podataka koji su pisani od strane visokokvalifikovanih ljudi, uz osvrt na iste, ponudiće sasvim novi dokument i po svemu jedinstven bilten dosadašnjih nastojanja domaćih vlasti i stranih pomagača po pitanju migracijskih procesa.

Društvena opravdanost istraživanja, leži u glavnoj činjenici da, građani u Bosni i Hercegovini nisu svjesni napora koje sprovode domaće i strane figure, odgovorne za migracijske procese u BiH. Svakako, sigurnosni, socijalni i drugi izazovi su prisutni, ali nisu nešto sa čim se pomenute jedinke i/ili grupe ne bore, mada se umnogome ta borba može povećati, posebice kada su u pitanju domaće vlasti. Osvještenost građana po pitanju migracijske krize, krivična djela koja su prisutna i druge kriminalne radnje doseljenika ili ipak onih koji samo prolaze kroz ovu zemlju, kao i odlaska, mahom mlađe populacije, mora biti na većem nivou i predstavljati dodatnu svakodnevnicu življenja, te poštivanje međunarodno propisanih uvjeta za život, rad i postojanje.

1.6. Vremensko i prostorno određenje istraživanja

Vremensko i prostorno uređenje predmeta istraživanja, obuhvatiće period od posljednjih deset godina, pa sve do današnjeg dana, također, prostor koji se primarno istražuje, jeste geografska granica Bosne i Hercegovine.

PRVI DIO

1. Ujedinjene nacije

Ujedinjene nacije jest međunarodna organizacija osnovana 24. oktobra 1945. godine sa ciljem unapređenja međunarodne saradnje. Formirana je nakon II Svjetskog rata, a zamijenila je neefikasnu Ligu naroda. Na dan svog osnivanja, organizacija je imala 51 članicu, dok se trenutno pod okriljem UN-a nalaze 193 članice. Sjedište UN-a se nalazi na međunarodnom području u New Yorku dok se glavni uredi ove organizacije nalaze i u Ženevi, Najrobiju i Beču. Organizacija se finansira od dobrovoljnih priloga svojih članica. Glavni ciljevi UN-a između ostalog uključuju i održavanje međunarodnog mira i sigurnosti, promovisanje ljudskih prava, jačanje društvenog i ekonomskog razvoja, zaštita životne sredine, te pružanju visokih standarda humanitarne pomoći u slučajevima gladi, prirodnih katastrofa i oružanih sukoba.²

Najraniji plan za osnivanjem jedne nove svjetske organizacije javio se pod okriljem američkog State Departmenta 1939. Predsjednik SAD-a Franklin D. Roosevelt prvi je upotrijebio termin "Ujedinje nacije" a označavao je savezničke države. Izraz je prvi put u službenoj upotrebi od 1. januara 1942. godine kada je 26 vlada potpisalo Atlantsku Povelju. 25. aprila 1945. godine u San Francisku je započela Konferencija UN-a o međunarodnoj organizaciji a kojoj je prisustvovalo 50 vlada i veliki broj nevladinih organizacija uključenih u izradu Povelje Ujedinjenih naroda. Kao datum osnivanja UN-a smatra 24. oktobar 1945. godine kada je službeno ratifikovana Povelja od strane pet stalnih članica Vijeća sigurnosti: Francuske, Kine, SSSR-a, Velike Britanije i SAD-a i većine drugih 46 potpisnika.

Službeni jezici su: engleski, arapski, ruski, francuski, kineskin i španski. Danas broji 193 zemlje članice i 2 posmatrača. Zemlje članice Ujedinjenih nacija jesu one nezavisne države koje su stupile u organizaciju Ujedinjenih nacija. Članstvo trenutno (od pristupa Crne Gore 2006.) broji 193 države. Preduslov za članstvo jeste odobrenje Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija. Ovo za posljedicu ima to da određen broj de facto nezavisnih, ali od strane stalnih članova SBUN nepriznatih država ostaje nepriznata od strane UN-a. Struktura Ujedinjenih nacija zasnovana je na 5 glavnih organa, a to su:

---

² <https://www.un.org/>, pristupljeno: 29.7.2024.

- Glavna skupština,
- Vijeće sigurnosti,
- Ekonomsko-socijalno vijeće,
- Sekreterijat, i
- Međunarodni sud pravde.

Kriteriji za pridruživanje novih država članica utvrđeni su u članku 4. Povelji Ujedinjenih nacija:

1. Članstvo u Ujedinjenim narodima otvoreno je za sve ostale miroljubive države koje prihvate obveze sadržane u ovoj Povelji i koje su po ocjeni Organizacije sposobne i voljne izvršavati te obveze.
2. Svaka se takva država prima u članstvo Ujedinjenih naroda odlukom Opće skupštine na preporuku Vijeća sigurnosti.

Za davanje preporuke za primitak od strane Vijeća sigurnosti potrebno je najmanje 9 glasova članica Vijeća, pri čemu niti jedna od pet stalnih članica ne smije biti protiv. Preporuka Vijeća sigurnosti za primitak u članstvo nove države mora potvrditi Opšta skupština dvotrećinskom većinom. U načelu, samo suverene države mogu postati članice UN-a, i trenutačno su sve članice UN suverene države, iako u prošlosti nekoliko članica nisu bile suverene u trenutku ostvarivanja članstva u UN-u. Država Vatikanskog Grada trenutačno je jedina suverena međunarodno priznata država koja nije članica UN-a, iako je Sveta Stolica, koja ima suverenitet nad Vatikanom i održava diplomatske odnose s drugim državama, stalni promatrač. Iz razloga što samo države mogu biti primljene u članstvo UN-a odobrenjem od strane Vijeća sigurnosti i Opšte skupštine, neke države koje se mogu smatrati suverenim državama prema kriterijima iz Konvencije iz Montevidea, nisu članice UN-a jer im UN ne priznaje njihovu suverenost, ponajviše iz razloga njihovog nepriznavanja ili protivljenja drugih članica. Uz države članice, UN također poziva države nečlanice, međunarodne organizacije, te druge entitete da sudjeluju kao promatrači u Opštoj skupštini, dopuštajući im sudjelovanje i raspravu na sastancima Opšte skupštine, ali ne i glasovanje.

1.1. Organi Ujedinjenih nacija

Ujedinjeni narodi imaju šest glavnih organa, a to su:

- Generalna skupština,
- Vijeće sigurnosti,
- Vijeće za ekonomska i socijalna pitanja (ECOSOC),
- Sekreterijat,
- Međunarodni sud pravde.

Dok je šesti Vijeće za povjerenstvo svoj rad obustavilo 1994. godine nakon sticanja nezavisnosti Palau, kao zadnjeg povjerenika ovog vijeća. Četiri organa imaju svoje sjedište u glavnom sjedištu Ujedinjenih nacija u New Yorku. Međunarodni sud pravde se nalazi u Hagu, a druge velike agencije imaju sjedište u uredima UN-a u Ženevi, Beču i Nairobiju. Na osnovu Konvencije o privilegijama i imunitetima Ujedinjenih nacija, Ujedinjene nacije i njegove agencije su immune na zakone zemalja u kojima djeluju, a obavezuju se i na nepristranost UN-a u odnosu na državu u kojoj djeluju države članice.

Generalna skupština je glavni organ Ujedinjenih nacija i čine je sve države članice koje su zastupljene ravnopravnim izaslanstvima svojih vlada. U ovom organu svaka država ima jedan glas. Generalne skupštine se održavaju svake godine u New Yorku u mjesecu septembru i traju do polovine mjeseca decembra. Odluke se donose prostom većinom glasova, osim za pitanja od izuzetnog značaja, a to su: mir i međunarodna sigurnost, prijem novih članica, proračun i slično, tada je potrebna dvotrećinska većina. Skupštinu predvodi predsjednik, koji se bira među državama članicama po rotirajućoj regionalnoj osnovi i 21 potpredsjednik. Prva sjednica ove skupštine sazvana je 10. januara 1946.godine u Londonu, a prisustvovali su 51 država članica.

Skupština može raspravljati o bilo kom pitanju u okviru Ujedinjenih nacija, osim pitanja mira i sigurnosti koje se razmatra i koje je u nadležnosti Vijeća sigurnosti. Generalna skupština ima šest glavnih odbora, a to su:

- Razoružanje i međunarodna sigurnost,
- Ekonomija i finansije,
- Socijalna, humanitarna i kulturna pitanja,

- Specijalna politička pitanja i dekolonizacija,
- Administracija i proračun i
- Pravna pitanja,

Vijeće sigurnost snosi najveću odgovornost za osiguranje mira i sigurnosti u svijetu kao glavne zadaće Ujedinjenih nacija. Sastoji se od 15 članova, od čega su 5 stalnih, a 10 su nestalne članice. Stalne članice su: Kina, Francuska, Rusija, Velika Britanija i Sjedinjene Američke države. Ovih pet stalnih članica imaju pravo veta³¹ na rezolucije Ujedinjenih nacija. Deset ostalih članica bira Generalna skupština na razdoblje od dvije godine, s tim da se svake godine bira po pet članica Vijeća, tako da se taj sastav mijenja svake godine. Bosna i Hercegovina je u periodu od 1. Januara 2010.godine do 31. decembra 2011.godine bila nestalna članica Vijeća sigurnosti. U toku ovog uspješnog mandata, Bosna i Hercegovina je presjedavala Komitetom za sankcije Liberiji i Neformalnom radnom grupom Vijeća sigurnosti za dokumentaciju, te potpredsjedavala Komitetima za sankcije Libiji, Sudanu i Sjevernoj Leoneu. Sve članice imaju obavezu primjenjivati odluke Vijeća sigurnosti. Ovo Vijeće se može sastati bilo kada i to na zahtjev jednog člana Vijeća, jednog člana Ujedinjenih nacija na zahtjev Generalne skupštine. Odluka Vijeća sigurnosti je usvojena ako se donese potvrdnim glasanjem barem devet članica, pri čemu se potvrdno moraju izjasniti sve stalne članice Vijeća. U posebne organe Vijeća sigurnosti pored mnogobrojnih odbora ubrajaju se i mirovne misije i dva tribunala za Ruandu i bivšu Jugoslaviju.

Vijeće za ekonomska i socijalna pitanja ili ECOSOC koordinira ekonomske i socijalne aktivnosti Ujedinjenih naroda. Tijesno surađuje s brojnim specijaliziranim i NGO organizacijama konstituirajući tako sistem Ujedinjenih nacija/naroda. Vijeće za ekonomska i socijalna pitanja se sastoji od 54 člana koji se biraju na razdoblje od tri godine, tako što se svake godine bira i zamjenjuje po 18 članova. Odluka o izboru članova Vijeća se donosi dvotrećinskom većinom glasova Generalne skupštine.

Sekreterijat je glavni administrativni organ Ujedinjenih nacija/naroda. Pored uobičajenih administrativnih poslova, Sekreterijat predstavlja UN u oblasti međunarodnih odnosa, priprema plan budžeta, upravlja finansijama i radi prema uputama Generalne skupštine, Vijeća sigurnosti i drugih organa Ujedinjenih nacija. Na čelu Sekreterijata je generalni sekretar koga na prijedlog Vijeća sigurnosti bira Generalna skupština na mandat od pet godina, a čini ga i upravni aparat koji je hijerarhijski podijeljen na sektore, urede i odsjeke.

Za generalnog sekretara izabran je Ban Ki-moon iz Južne Koreje. On je na dužnost stupio 1. januara 2007. godine zamjenivši dotadašnjeg generalnog sekretara Kofi Annana, koji je tu dužnost obnašao od 1997. godine u dva petogodišnja mandata. Generalni sekretar je u januaru imenovao zamjenicu dr. Asha Rose Migirio.

Međunarodni sud pravde - Međunarodni sud pravde je pravni organ Ujedinjenih naroda i njegov Statut je sastavni dio Povelje Ujedinjenih nacija/naroda. Svaka država koja postane država članica Ujedinjenih nacija istodobno postaje ugovorna strana Međunarodnog suda. Kao strane u sporu pred sudom mogu se pojaviti samo države i njihovo sudjelovanje u postupku pred sudom je dobrovoljno, ali ako prihvate jurisdikciju suda, tada su obavezne poštovati odluke suda. Sud sudi na temelju međunarodnih ugovora, međunarodnog običajnog prava i opštih pravnih načela. Sud čini 15 sudaca koje bira Generalna skupština i Vijeće sigurnosti na razdoblje od 9 godina sa pravom reizbora. Sjedište suda se nalazi u Hagu.³

2. Međunarodna organizacija za migracije

Međunarodna organizacija za migracije (IOM) je vodeća agencija UN-a za migracije i vodeća međuvladina organizacija na polju migracija koja blisko saraduje s ključnim akterima – migrantima i državama članicama – na unapređenju humanih, sigurnih i uređenih migracija. U tu svrhu pruža usluge i savjete vladama i migrantima iz jedne integralne i holističke perspektive, uključujući i povezivanje s razvojem, kako bi se ostvario maksimum koristi i mogućnosti migracija, a smanjili izazovi. Organizacija je osnovana 1951. godine, a danas IOM broji preko 170 država članica, ureda na preko 400 terenskih lokacija i više od 14.000 uposlenika – 90 posto osoblja IOM-a raspoređeno je na terenu. IOM u regiji Jugoistočne Evrope, Istočne Evrope i Centralne Azije ima 19 misija.

Kao što je to prepoznato u Agendi 2030 za održivi razvoj, ljudska mobilnost je neodvojiva od održivog razvoja. Ciljevi održivog razvoja (SDG) – i opredijeljenost da niko ne bude izostavljen i da se dopre i do onih koji najviše zaostaju – ne mogu se postići ako se migracijama ne posveti odgovarajuća pažnja. Pored toga, Globalni sporazum za migracije je utemeljen na Agendi 2030 i promovira principe svevladinog i svedruštvenog pristupa rješavanju ove intrinzične povezanosti.

---

³ Svetska enciklopedija mira, Tom I, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, centar za demokratiju, Gutenbergova galaksija, Beograd 1998. godine, str.370.

Ova Strategija će podržati države članice u postizanju ovih ciljeva i u konačnici iskoristiti potencijal migracija kroz pristup koji uključuje sve strukture vlasti kako bi se ostvarili ishodi održivog razvoja za sve. Time se izravno doprinosi Dekadi akcije za ubrzanje napretka na ostvarenju Ciljeva održivog razvoja. IOM-ovim aktivnostima se osigurava veća koherentnost i razvojni učinak i omogućuje zajednički pristup načinu na koji ova organizacija osmišljava i provodi svoje operacije, na šta poziva IOM-a Strateška vizija.

IOM-ova Strateška vizija predstavljena je državama članicama IOM-a 2019. godine, a obuhvata period od 2019. do 2023. Vizija artikulira kako IOM planira ispuniti svoje nove i nastajuće odgovornosti, uključujući i svoj mandat Koordinatora mreže. Strateška vizija utvrđuje ‘smjer kretanja’ za IOM, okrenuta je budućnosti i potiče ‘zajedničko razmišljanje’. Strategija je usklađena s Vizijom, odgovarajućom Regionalnom strategijom za Jugoistočnu Evropu, Istočnu Evropu i Centralnu Aziju i IOM-ovim strateškim okvirom za rezultate, a svi oni su utemeljeni na krovnom okviru Agende 2030 i Globalnog sporazuma za migracije.

2.1. IOM u svijetu

Međunarodna organizacija za migracije ili izvorno poznata kao Privremeni međuvladin odbor za europske migracije (PICMME), rođena je 1951. usred haosa raseljenja u zapadnoj Europi nakon Drugog svjetskog rata. U 1950-ima njegova je misija bila pomoći europskim vladama u određivanju zemalja preseljenja za otprilike 11 milijuna ljudi raseljenih ratom. Organizirao je prijevoz za gotovo milijun imigranata. Redosljed naziva promijenjen je iz PICMMA u Međuvladin odbor za europske migracije (ICEM) iz 1952. godine. Zatim je došao Međuvladin odbor za migracije (ICM) 1980. godine. Pridružio se Međunarodnoj organizaciji za migracije (IOM) 1989. Odražava transformaciju organizacije iz logističke agencije u imigracijsku agenciju u više od pola stoljeća. Iako povijest Međunarodne organizacije za migracije prati prirodne katastrofe i katastrofe izazvane čovjekom u posljednjih pola stoljeća - Mađarska 1956., Čehoslovačka 1968., Čile 1973., vijetnamske izbjeglice 1975., Kuvajt 1990. i Kosovo i Timor 1999. godine. G. Azijski tsunami i potres u Pakistanu 2004./2005. – Moto Međunarodne organizacije za migracije, da migracija i društvo u cjelini imaju koristi od humanih i uređenih migracija također je stekao međunarodno priznanje. Otkako je započela kao operativna logistička agencija, Međunarodna organizacija za migracije proširila je svoj djelokrug i postala organizacija koja radi s vladom i civilnim društvom na poboljšanju razumijevanja pitanja useljavanja,

promicanju društvenog i ekonomskog razvoja kroz useljavanje i očuvanju dostojanstva i dobrobit imigranata.

Nakon proširenja opsega, brzo se proširio iz relativno male organizacije u jednu organizaciju, s procijenjenim godišnjim operativnim budžetom od 1,3 milijarde američkih dolara i približno 8.400 zaposlenih u više od 150 zemalja širom svijeta. Međunarodna organizacija za migracije trenutno ima 155 država članica i još 11 zemalja sa statusom posmatrača. Kao "imigrantska agencija", Međunarodna organizacija za migracije postala je referentna tačka u vrućoj globalnoj debati o društvenim, ekonomskim i političkim posljedicama migracija u 21. vijeku.

Imigranti u svakoj zemlji imaju koristi od viših standarda, fizičkog, mentalnog i socijalnog blagostanja, što im omogućava da daju značajan doprinos razvoju zajednice i razvoju društva zemlje domaćina. Međunarodna organizacija za migracije nastoji promovirati sveobuhvatne zdravstvene programe i usluge prevencije i liječenja koji su korisni i dostupni imigrantima, te da zadovolji potrebe zemalja u upravljanju imigracijom. Međunarodna organizacija za migracije također pomaže u formuliranju zdravstvene politike i izgradnji kapaciteta za pružanje zdravstvene zaštite i poboljšanje zdravlja migranata.

Neregulisana imigracija može uključivati lične, društvene i državne socijalne, finansijske i političke troškove. Sveobuhvatan, transparentan i dosljedan pristup upravljanju imigracijom može pomoći u rješavanju problema nezakonite imigracije, uključujući krijumčarenje i trgovinu migrantima, smanjiti negativan utjecaj imigracije i održati integritet imigracije kao prirodnog društvenog procesa. Pravilno upravljanje pitanjima migracija na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou sve se više prepoznaje kao ključ za osiguranje urednijeg i humanijeg kretanja stanovništva. Međunarodna organizacija za migracije pomaže vladi u formulisanju i implementaciji imigracionih politika, propisa i administrativnih mehanizama za poboljšanje upravljanja imigracijom i zamjenu neregularnih tokova imigracije legalnim i organiziranim tokovima imigracije koji su u interesu svih vlada. S tim u vezi, Međunarodna organizacija za migracije sprovodi programe za olakšavanje procesa dobrovoljnog povratka neuspješnih tražilaca azila, prevarenih osoba i drugih imigranata i njihovu reintegraciju u društvo u zemljama porijekla, vodeći računa o potrebama i interesima lokalnih zajednica.⁴

---

⁴ Smjernice za postupanje regionalnih monitoring timova za borbu protiv trgovine ljudima u BiH

Imigracioni izazovi 21. vijeka sve više zahtevaju od Međunarodne organizacije za migracije da deluje pored svojih tradicionalnih usluga. Na primjer, vanredne situacije i situacije nakon krize su nepredvidive i mogu se dogoditi bilo gdje u svijetu, posebno zbog degradacije životne sredine i katastrofa. Slično tome, kako se sve više i više od vlada traži da povrate i/ili obeštete ljude raštrkane širom svijeta koji su pretrpjeli progon, raseljavanje, konfiskaciju imovine ili druge oblike ličnih povreda u prethodnom režimu, od Međunarodne organizacije za migracije se traži da donese Globalna mreža.

2.2. Mješoviti migracijski tokovi

Na Zapadnom Balkanu je od 2018. godine došlo do značajnog povećanja mješovitih migracijskih tokova. Raznolika grupa ljudi među kojima su tražitelji azila, izbjeglice i migranti u potrazi za boljim životom, sačinjava mješovite migracijske tokove na Zapadnom Balkanu i duž istočnomediteranske rute (EMR) i predstavlja oko 26 posto svih ulazaka u Evropsku uniju (EU) za 2021. godinu.⁵

Prema podacima Ministarstva sigurnosti BiH, preko 85.000 migranata i tražitelja azila prošlo je u tranzitu kroz BiH od januara 2018. do decembra 2021. godine, uključujući 15.740 tokom 2021. godine. Migranti u BiH i podregiji primarno dolaze iz Afganistana, Pakistana i Bangladeša, a ključne pokretačke sile za njihovo kretanje uključuju sukobe, nesigurnost, ali i duboko ukorijenjene ekonomske probleme i nedostatak mogućnosti. Migranti i tražitelji azila koji putuju rutama preko Zapadnog Balkana, naročito su ranjivi. U 2021. godini je među migrantima koji su smješteni u pet privremenih prihvatnih centara (PPC) u BiH 16 posto bilo djece, uključujući 11 posto djece u porodicama i pet posto djece bez pratnje i djece razdvojene od porodica (UASC).

Kada stignu do BiH, migranti i tražitelji azila već su nekoliko mjeseci proveli na putu, a mnogi su boravili u drugim zemljama, poput Grčke i Turske, na duže periode. Kako bi zakonito ostali u BiH, preko 90 posto migranata izražava svoju namjeru da traži azil. Međutim, po isteku dvosedmičnog roka potvrde koju im izda Služba za poslove sa strancima (SPS), samo četiri posto podnosi zahtjev Sektoru za azil pri Ministarstvu sigurnosti (MS).

---

⁵ International Organization for Migration, DTM Europe Displacement Tracking Matrix (DTM) October – December 2021.

Na svom putovanju migranti su često izloženi nasilju, ucjeni i eksploataciji. Europol je 2020. godine zabilježio porast aktivnosti krijumčarenja migranata na Zapadnom Balkanu, a kriminalne mreže su sve više pribjegavale izrabljivačkim mjerama da izbjegnu kontrole.⁶

Osim toga, pojačane granične kontrole i ograničenja kretanja vezana za pandemiju COVID-19 otežala su nastavak kretanja dalje i dovela do povećanja prosječnog trajanja boravka migranata u BiH, pri čemu je 40 posto anketiranih migranata izjavilo da su u BiH proveli već više od šest mjeseci.⁷

Na osnovu podataka iz IOM-ove Matrice za praćenje raseljavanja (DTM) i analize trendova, IOM procjenjuje da je krajem 2021. u BiH boravilo 2.500 migranata. Ova procjena uključuje 2.000 migranata smještenih u formalnim prihvatnim objektima, kao i nekih 500 migranata u privatnom smještaju ili na drugim lokacijama izvan formalnih prihvatnih objekata. IOM, stoga, saraduje s lokalnim vlastima kako bi se postepeno prebacilo težište sa hitnih mjera pomoći na odgovor na migracije koji će biti vlasništvo države i usmjeren na dugoročno upravljanje migracijama. Ovaj proces je počeo otvaranjem novog privremenog prihvatnog centra (PPC) Lipa 2021. godine, a to je prvi PPC kojim upravlja Služba za poslove sa strancima (SPS), uz tehničku pomoć IOM-a.⁸

---

⁶ EUROPOL, Godišnji izvještaj za 2020.

⁷ IOM, DTM Anketa praćenja kretanja u BiH za 2021, provedena u pet privremenih prihvatnih centara od 18. novembra do 24. decembra 2021.

⁸ Svim podacima o migracijskim tokovima u BiH i na Zapadnom Balkanu moguće je pristupiti putem portala IOM-ove Matrice za praćenje raseljavanja (DTM) za Evropu. Dostupni su i Tromjesečni izvještaji o tokovima miješovitih migracija u Evropu koji pružaju pregled miješovitih tokova u podregiji. Izvještaji o prisustvu migranata izvan privremenih prihvatnih centara dostupni su za Bosnu i Hercegovinu od marta 2021.

DRUGI DIO

1. Analiza migracijskih procesa u svijetu i refleksija na Bosnu i Hercegovinu

Izveštaj Međunarodne organizacije za migracije, navodi da je trenutno u svijetu preko 200 miliona ljudi u pokretu. Kao konačnu destinaciju navode razvijene zemlje zapadne Evrope. Najviše eksplatisana ruta je ona preko Mediteranskog mora prema Španiji i Italiji. Sukobi u Siriji te masovno pomjeranje ljudi prema Turskoj i Grčkoj, otvaraju novu rutu čiji krak završava i u Bosni i Hercegovini. Broj ljudi koji su prošli kroz, ali i onih koji se trenutno nalaze Bosni i Hercegovini je relativno nizak. Shodno relevantnim izvještajima, broj tih kategorija u svakom momentu ne prelazi 8000, a ukupan broj onih koje su državni organi registrovali po različitim osnovama do kraja 2020. ne prelazi 6900 što izbjeglica što migranata. Jasno je da ovi brojevi ne mogu biti generator sigurnosnih, humanitarnih, logistički i drugih problema. Primjeri iz zemalja regije govore u prilog tome, međutim situacija u Bosni i Hercegovini je dijametralno suprotna.

Državna strategija iz 2016. godine jasno je definisala uloge svih aktera, ali implementacija iste nikada nije ni pokušana. Opstrukcija različitih nivoa vlasti, nedostatak koordinacije, te u nekim slučajevima i malicioznost istih, dovela je nefunkcionalnosti i blokade sistema. Bilo koja odluka, ali i angažman poluga vlasti je praktično nemoguć. Jačanje ljudskih resursa pojedinih agencija za provođenje zakona, međusobna saradnja i pomoć između agencija za provođenje zakona, angažman Oružanih snaga BiH se permanentno blokira. Upravo zbog toga uloga humanitarnih organizacija, te uloga Ujedinjenih naroda prerasta njihovu primarnu humanitarnu ulogu. Svjesno ili ne, našli su se u poziciji onih koji na neki način upravljaju migracijskim/izbjegličkim procesima. Država se opet svjesno ili nesvjesno odriče svojih prerogativa i delegira ih drugim entitetima. Na taj način, problem koji to i nije, dobija neslućene proporcije i postaje generator humanitarnih, sigurnosnih, logističkih i drugih problema. Ova situacija postaje lakmus papir nefunkcionalnosti države. Treba naglasiti da teret situacije nije ravnomjerno raspoređen na cijelu zemlju. Praktično sve aktivnosti su ograničena na dva kantona, Sarajevski i Unsko-sanski. Iako državni organi, te prominentne političke figure posebno u Unsko-sanskom kantonu populistički naglašavaju pogoršanu sigurnosnu situaciju, teško je reći da situacija na terenu govori u prilog tome. Ukupan broj i struktura krivičnih djela u kojima su počinioci osobe iz migrantsko-izbjegličke populacije govori u prilog tome.

Izbjeglički procesi u svijetu, predstavljaju problem svakodnevnice, posebice sa pojavom modernih načina putovanja i digitalizacije. Naime, svjetska javnost je odjednom postala svjesna da postoji bolje i drugačije, da postoje zemlje koje uveliko poštuju osnovna prava i slobode čovjeka, daju mu slobodu mišljenja i govora, kao i druge mogućnosti za nesmetan, individualni rast i razvoj. Migracije nisu novitet u svjetskoj javnosti, one su prisutne ponajviše otkako je svijeta i vijeka, ali su razlozi pomalo drugačiji, kada se priča o različitim dijelovima svijeta. Ipak, jedno je sigurno, svaka jedinka za sebe i njemu drage, želi bolje i prosperitetnije bivanje na ovoj planeti. Dio rada koji je pred nama, predstavljajući analizu korištenih modela u radnjama koje obuhvataju kretanje i brigu o migracijama, odnosno licima koja su izbjegla, također, procesuiranje takvih modela, nije lahak niti jednostavan zadatak, iziskuje mnoge grane izučavanja i socijalne osviještenosti. Ovaj dio, obuhvatiće i neke od historijski najznačajnijih kretanja-seoba naroda u svijetu.

2. Historijske činjenice i modeli pristupa migracijskim procesima UN-a

Migracijski proces uključuje složene odnose između migranata, zemlje odredišta i zemlje porijekla. Migracija je povezana s politikom djelovanja u velikom broju oblasti, uključujući ekonomsku, socijalnu, radnu, zdravstvenu, kulturnu i sigurnosnu oblast. Također, postojanje nekoliko nivoa, preko kojih se prilazi samom problemu migracija, kao i izbjegličkim i drugim procesima je ključno za istaknuti. U dokumentu IOM-a, pod nazivom Osnove upravljanja migracijama-Vodič za kreatore politike djelovanja, navodi se da su „četiri ključna stuba ili oblasti upravljanja migracijama: migracije i razvoj, omogućavanje migracija, reguliranje migracija i prisilna migracija.“⁹

Na osnovu prethodno rečenog, možemo reći da se sve vrti oko pomenute četiri stavke. Sve četiri prethodno pomenute stavke su međusobno povezane i uveliko čine politiku migracija država u svijetu.

Izraditi jednu migracijsku politiku i predstaviti je na valjan način, sprovesti u djelo, nikako nije lagan niti unaprijed određen posao. Svakako da su migracije danas veliki dio međunarodnih politika. Državno djelovanje, pogotovo danas, može da se suočava sa različitim pogledima i interdisciplinarnim pristupima u rješavanju problema migracija, što stvara dodatni problem u stvaranju djelotvornosti i kvalitetnog odnosa prema ovom, nadasve gorućem problemu u svijetu.

---

⁹ IOM, Osnove upravljanja migracijama – Vodič za kreatore politike djelovanja.

Također, u pomenutom dokumentu IOM-a, se između ostalog navodi da, „zemlja koja ima jasnu politiku migracija i jasnu politiku, kao i dobro definirane kategorije, je u povoljnijoj situaciji da izbjegne probleme vezane za migracije. Naprimjer, politika koja pretpostavlja selekciju kategorija migranata koji su potrebni dotičnoj zemlji osigurava da se migranti brzo nastane u novom okruženju na zadovoljavajući način. Uskoro postaje očito da takvi migranti daju značajan doprinos državi preko svojih znanja i vještina. Autohtoni građani mnogo lakše prihvataju takve migrante, i tako se omogućava uspješna integracija.“¹⁰

Prethodno rečeno, govori nam i da nije uvijek i nužno negativnost imati strane državljane i ljude sa drugih prostora na području jedne države, posebice ukoliko je ista organizovana na dobar i funkcionalan način, u kojem se iz takve situacije, od jedinki koje su pristigle nenadano na prostor te države, može izvući najbolje za potonju. Zbog toga, samo upravljanje migracijama, za veliki broj zemalja, posebno za one u tranzicij, predstavlja veliki izazov. Ovo implicira na nužnost i jasnu definiranost politike migracija na državnom nivou, što Bosna i Hercegovina, vidjećemo kasnije, svakako ne radi na ispravan način.

Kada je dalje riječ o modelima pristupa migracijama, moramo spomenuti i neke od glavnih značajki istog. Dakle, postoje mnoge informacije koje stvaraoci i tzv. Kreatori politika u državama koje se bore sa migracijama, moraju da pređu i shvate, kako bi valjano odgovorili ovakvim sigurnosnim i socijalnim izazovima. Ovakve politike, migracijske prije svega, sadrže situacije i uređenja po pitanju socijalnih statusa i problema (porodica, zdravlje djece, majki...), zapošljavanja i osiguravanja života, staranje o zdravlju pojedinaca, jednakom tretiranju i poštivanju univerzalnih prava i sloboda svakog živog bića i sl. Strategija koja se bavi problemom migracija u Bosni i Hercegovini, kao i azila, trenutno se provodi i po svemu sudeći ide po planu, barem kada je u pitanju IOM.

2.1. Kratak osvrt na historiju migracija

Migracije kroz historiju, baš kao i danas pratile su mnoge različite vrste razloga i novih prilika. U skorašnjoj historiji, djelovalo je kao da se one najčešće vrše zbog novog i boljeg uslova zapošljavanja i problema socijalne prirode. Danas, stvari nisu uvijek nužno takve, ali se mahom vežu za osnovna prava čovjeka i stvaranje boljeg života za ljude koji se odluče na takav poduhvat

---

¹⁰ Ibidem.

i njihove porodice. Svakako, možemo reći da su migracije prisutne otkako je svijeta i vijeka, one su neizostavne kada se govori o historijskim aspektima antropološkog razvoja i pomjeranja koja su izazvana kroz historiju. Kolonizacije, invazije velikih država i otkrivanje novih kontinenata, bile su samo neke od prilika za ljude širom svijeta da upoznaju nešto novo i požele naći se na nekom, novom i za njih boljem mjestu u svijetu. Također, one mogu biti dobrovoljne i prisilne, kretati se unutar ili van zemlje i sl.

Osvrnemo li se duboko u historiju i spomenemo li neke od najvećih perioda migracija, ovakve opise možemo svakako početi sa velikim i sasvim novim otkrićima koja su se desila u periodu od 15. do 17. vijeka. Tada su, kao što je poznato, Evropljani vođenim futurističkim i pustolovnim idejama, otkrile nekolicinu novih svjetova, koji su ponudili sasvim novu vrstu prirode, do tada neviđenu za veliki dio svijeta – nove vrste voća, povrća, različite šume i druge vrste prirodnih bogatstava. Ovakva situacija i pomenuta otkrića, doveli su do otvaranja novih trgovačkih puteva, koje su „doprinosile brzom razvitku kolonija i bogaćenju matice. Evropljani, podstaknuti pričama o bogatstvu, prelaze okean i prenose jezik, religiju i kulturu te oblikuju život kolonija po uzoru na zemlju porekla. Inspirisana ekonomskim razlozima, ova dobrovoljna migracija je pokrenula i jednu prisilnu – trgovinu afričkim robljem. Fizički snažni, naviknuti na tropsku klimu i otporniji na bolesti koje se javljaju uz nju, Afrikanci su bili jeftina radna snaga neophodna na plantažama španske, francuske i engleske krune.“¹¹

Nadalje, migracija koja je ponajviše prepričana kroz cijelu historiju, zasigurno je ona koja se dogodila kod stvaranja Indije i Pakistana, dvije sasvim nove države. Tada je, po mnogim istraživanjima, iz različitih razloga – socijalnih, političkih, rasnih, teističkih, napustilo svoje domove. Mahom, ponajviše su se dijelili na muslimanski svijet, koji je nastanio Pakistan, dok su poklonici hinduizma i drugih, sličnih njemu vjerovanja, svoj život nastavili u Indiji, koju i danas velikim dijelom nastanjuju.

Različite vrste migracija kroz historiju, kao što smo vidjeli, dolazile su zbog primarno različitih ciljeva, međutim, pričamo li o modernijem dobu, mnogi demografi razlikuju nekolicinu vrsta migracija, odnosno njih četiri. Pa tako, opisujemo li svaku od njih pojedinačno, vidjećemo da postoje: „Sezonska se odnosi na radnike koji se kružno kreću između sela, gde obrađuju zemlju, i

---

¹¹ <https://nationalgeographic.rs/istorija-i-kultura/arheologija/a18293/fenomen-migracija.html>, pristupljeno: 25.7.2024.

grada, gde rade povremene poslove van poljoprivredne sezone. Druga vrsta migracija, koja je naročito izražena u zemljama u razvoju, jeste seoba iz ruralnih prema urbanim područjima, podstaknuta bržim dobijanjem posla i boljim uslovima za život. U razvijenim zemljama primećena je treća vrsta migracije – seoba iz gradskih u prigradska naselja, a gde se kao razlozi navode poboljšanje kvaliteta i smanjenje troškova života. Četvrta migracija je međunarodna i odnosi se na selidbu van granice zemlje porekla.“¹²

Historija nam donosi pozitivne i negativne strane migracija. Pozitivne strane, obično se ogledaju u prihvatanju migranata na području neke države, njihovu korist za istu, uređenost država i sl, ipak, postoje i loše, koje se mahom nalaze u sigurnosnim, socijalnim, ekonomskim i drugim problemima koji su karakteristični za nerazvijene i države koje ne mogu ili se teško bore sa migracijskim tokovima i ulascima na njihove prostore.

Kategorizirati migracije kroz historiju, nije niti malo lahak zadatak, mada migracije kao takve mogu da se podijele u nekolicinu veoma širokih kategorija. Prvenstveno, razlikujemo unutarnje i međunarodne. „Unutar bilo koje zemlje dolazi do kretanja pojedinaca i porodica iz jednog područja u drugo (na primjer, iz ruralnih područja u gradove), a to se razlikuje od kretanja iz jedne zemlje u drugu. Drugo, migracija može biti dobrovoljna ili prisilna. Većina dobrovoljnih migracija, bilo unutrašnjih ili vanjskih, poduzima se u potrazi za boljim ekonomskim mogućnostima ili smještajem. Prisilne migracije obično uključuju ljude koje su vlade protjerale tokom rata ili drugih političkih previranja ili su prisilno transportirani kao robovi ili zatvorenici. Među ove dvije kategorije nalaze se dobrovoljne migracije izbjeglica koje bježe od rata, gladi ili prirodnih katastrofa. Ljudske migracije unutar zabilježene povijesti promijenile su cijeli aspekt zemalja i kontinenta te rasni, etnički i jezički sastav njihovog stanovništva. Karta Evrope, na primjer, proizvod je nekoliko velikih ranih migracija koje su uključivale germanske narode, Slavene i Turke, između ostalih. I tijekom 400 godina - od kraja 16. do 20. stoljeća - Američku migraciju doselili su Ameriku, Australiju, Okeaniju, sjevernu polovicu Azije i dijelove Afrike. Prekomorska migracija Evropljana u tom je razdoblju iznosila oko 60 milijuna ljudi.“

Kao jedna od najvećih migracija, navodi se tzv. Velika atlantska migracija iz Evrope u Sjevernu

---

¹² <https://www.britannica.com/topic/human-migration>, pristupljeno: 24.7.2024.

Ameriku, „čiji je prvi veliki val započeo 1840-ih masovnim kretanjima iz Irske i Njemačke. 1880-ih drugi i veći val razvio se iz istočne i južne Evrope; između 1880. i 1910. oko 17 miliona Europljana ušlo je u Sjedinjene Države. Ukupan broj Europljana koji su dosegli Sjedinjene Države iznosio je 37 miliona između 1820. i 1980. godine.“¹³

Nadalje, period 18. i početka 19. vijeka, obilježen je mnogim migracijama, ipak period neposredno prije prvog svjetskog rata i nakon istog, obilježen je prelaskom ogromnog broja migranata unutar Rusije, tj. na prostor koji pripada azijskom dijelu na Sibiru, procjenjuje se da ih je više od 13 miliona. Nakon okončanja drugog svjetskog rata, migracije su najčešće bile praćene pronalaskom odgovarajućeg zapošljavanja i rada u državama sa razvijenom industrijom. Tako su mnogi, sa drugih kontinenata, baš kao što je to slučaj i danas, dolazili na prostor Starog kontinenta i tu, vođeni industrijskim cvatom, nastavili da žive i rade, te osnivaju porodice.

Svjedoci smo da je i historija migracija imala i svoje negativne strane, pa tako imamo i periode u kojima su favorizirane migracije robova i masovna, nasilna protjerivanja građanstava sa svojih ognjišta. „Najveće migracije robova vjerojatno su bile prisiljene od strane europskih trgovaca robljem koji su djelovali u Africi od 16. do 19. stoljeća; možda je 20 miliona robova poslano u Ameriku, iako je znatan broj poginuo u užasnim uvjetima atlantskog prolaza. Najveća masovna protjerivanja vjerojatno su ona koja je nametnula nacistička Njemačka, koja je deportovala 7–8 miliona ljudi tokom Drugog svjetskog rata (1939–45), i Sovjetski Savez, koji je nasilno protjerao 9–10 miliona etničkih Nijemaca iz istočne Evrope u Njemačku u posljednjoj godini rata i poslije. Oko 14 miliona ljudi pobjeglo je u jednom ili drugom smjeru tokom podjele Britanske Indije na Indiju i Pakistan krajem 1940 -ih. Najveće migracije u drugoj polovici 20. stoljeća i na početku 21. stoljeća sastojale su se od izbjeglica koje su bježale od rata, poput procijenjenih 3 – 4 miliona ljudi koji su pobjegli iz Afganistana 1980 -ih i 5–6 miliona koji su napustili Siriju u 2010 -ih. Dominantni trend unutarnje migracije tokom 20. stoljeća bilo je kretanje iz ruralnih u urbana područja. Kao posljedica toga, urbani rast od Drugog svjetskog rata bio je vrlo brz u velikom dijelu svijeta, posebno u zemljama u razvoju.“¹⁴

---

¹³ Ibidem.

¹⁴ Ibidem.

2.2. Migracije u EU i svijetu

Migracije u svijetu, ponajviše pogađaju prostor Europske Unije, koji uveliko predstavlja krajnju stanicu odsjedanja većine onih koji napuštaju svoje zemlje. Nakon što se dokopaje starog kontinenta, većina njih želi tu ostati i tražiti bolji život za sebe i svoje najmilije. Naime, kriza koja se javlja kao rezultat masovnih migracija u EU, koja je pridošla početkom 2015. godine, kao i godinama nakon. Mnogi autori, misle da je ovakvo odvijanje situacije, upravo rezultat migracijskih politika koje smo prethodno pominjali, odnosno, nedostatak migracijskih politika u državama EU. Nadalje, u radu Mikca i Dragovića, Masovne migracije: izazovi, posljedice i put naprijed navodi se kako je nedostatak takvih politika uzrokovao da „su u jednom dijelu uzrokovale situaciju zbog koje ljudi bježe, dok se s druge strane otkiva spoznaja o kompleksnosti prepoznavanja prioriteta, određivanja načina realizacije, kao i činjenica kako ni na jednoj razini ne postoji dovoljna integracija progresivnih snaga, znanja i sposobnosti u odgovoru na suvremene izazove.“¹⁵

Također, pomenuti autori su u istoimenom radu, iznijeli i neke od tvrdnji Barah Mikaila, gdje su naveli da on „smatra kako se novi izazovi vezani uz migrante, izbjeglice i interno raseljene osobe moraju shvatiti kao dio geopolitike regije sjeverne Afrike i Bliskog istoka nakon

Arapskog proljeća, te da će posljedice za sve, pa tako i tranzitne zemlje, biti značajne, ukoliko situacija ne bude riješena na ispravan način.¹⁶ Iz prethodno rečenog, možemo zaključiti da urbanizacija i velika povezanost svijeta, koji više nije tako veliki niti nedostupan, otvara sasvim nove vidike za ljude širom svijeta, koji glavni mir pronalaze u EU, kao jednom od najstabilnijih prostora na Zemlji.

Geografija je veoma jasna, pogledamo li prethodna područja, vidjećemo da je migracijska kriza u EU, umnogome ovisna o istoj i pomenuto gledanje ovog fenomena kao geopolitičkog, javlja se kao neminovnost. Ipak, zbog čega se migranti iz zemalja u kojima imamo najveći broj istih, odnosno onih koje se nalaze na Bliskom istoku, zapute uvijek prema EU. EU, jeste ekonomski div, ali se po svemu sudeći, čini kao da su nedovoljno jaki po pitanu zajedničke vanjske politike, ali i politike upravljanja migracijama, u čemu svaka od država članica, umnogome se oslanja na

---

¹⁵ Mikac, R., Dragović, F. (2017). „Masovne migracije: izazovi, posljedice i put naprijed“, Forum za sigurnosne studije, Vol. 1, No. 1, str. 132

¹⁶ Mikail, B. (2013). „Refugees in the MENA region: what geopolitical consequences?“, FRIDE, POLICY BRIEF, No. 162 - Juli 2013.

unutrašnje snage i kapacitete. Ipak, EU po svemu sudeći, ne daje ogromnu pažnju suradnji najvećih država, odnosno najjačih članica, koje imaju određeni politički utjecaj u svijetu.

Također, može se vidjeti i kako „države članice samoj Uniji dopuštaju postupan razvoj i s vremenom usklađuju mnoge procese od nacionalne važnosti te one koje dogovorno žele prenijeti na razinu odlučivanja u okviru tijela Unije. Podizanje ograda na europskim vanjskim, ali i unutarnjim granicama, jasan je pokazatelj nepostojanja zajedničkih politika prema kriznim stanjima.“¹⁷

Politike koje su prisutne u EU, upravo su oličenje onoga što se zove samoodlučivanje svake od zemalja članica, koje su pojedinačno odlučivale o prijemu migranata i izdavanja azila, pa se tako navodi da je broj migranata koji su trebali dobiti azil, mnogo manji od planiranog. Naime,

„od predviđenih 160.000 tražitelja azila koji su trebali biti razmješteni od rujna 2015. godine, do 08. prosinca 2016. razmješteno samo njih 8.162.“¹⁸

Svakako da države koje su u sastavu EU, posebice one velike, na sebi svojstvene načine su obilježile dolazak migranata. Naime, svjedoci smo da je Njemačka prihvaćala migrante, sa druge strane Italija se već godinama uveliko bori sa novim pridošlicama migranata, koji prelaze cifre od preko 350 hiljada. Bitno je spomenuti i Šveđane, koji su po broju stanovnika, primili najviše migranata na prostoru EU. Ipak, postoje i one zemlje koje nisu mogle, ili bolje rečeno, nisu željele nove pridošlice na svojim prostorima, te su uveliko sagledane kao nesigurne zemlje.

Kao takve zemlje, najviše su se pokazale Grčka i Mađarska. Grčka, koja godinama ima problem sa nelegalnim prolaskom preko svog teritorija, taj je trend i nastavila, da li namjerno ili u cilju da migranti što prije prođu kroz ovu zemlju i ne zadržavaju se unutar granica, ili ipak jer su nedovoljno zainteresovani za ovakav vid sigurnosnog problema i nemaju dovoljno sredstava za rješavanje postojeg, ostaće misterija. Mađarska, sa druge strane, problem migranata, rješavala je, po mnogima, isuviše napadno, čak i uz pomoć vojnih sredstava te postavljanja žice na svojim granicama.

---

¹⁷ Mikac, R., Dragović, F. (2017). „Masovne migracije: izazovi, posljedice i put naprijed“, Forum za sigurnosne studije, Vol. 1, No. 1, str. 133-134

¹⁸ Ibidem, str.134

Dio zemalja, koji se nalazi na prostoru Balkana, zbog različitih problema, bilo da se radi o infrastrukturi ili drugim vrstama, na različite su načine odgovarali problemima migrantske krize. Svakako da su na najvećem udaru bile zemlje tzv. tranzita, koje su vodile do Njemačke i drugih zemalja koje su „objeručke“ izrazili dobrodošlicu migrantima. Takve zemlje, poput Grčke, Turske i drugih, pa na kraju i Bosne i Hercegovine i drugih, snose velike udare ovakvih kretanja i postojanost sigurnosnih izazova biva na većem nivou negoli inače.

Sagledamo li prethodno iskazano, od važnosti je i napomenuti činjenicu da su mnogi, nakon otvorenog poziva najvećih zemalja u EU, odlučili se na opasan i neizvjestan put – krijumčarenje, neizvjesne situacije, opasnost po život i zdravlje, nehumane uslove i sl. Ovdje se javlja pitanje, zašto je npr. Njemačka, koja je pružila ruke ovakvim ljudima, ipak ostala nedorečena i nije željela organizirati ispravne rute, u kojima bi isti, kroz EU prošli nesmetano i domogli se krajnjeg odredišta – Njemačke.

Ovaj rad, svakako kroz ovaj dio, ali i druge, nastojaće da uveliko prikaže neke od glavnih činjenica koje se vežu za ovaj fenomen – fenomen migranata i krize koja je zadesila EU i zemlje koje graniče sa njom. Također, danas postoji mnoštvo radova koji obrađuju ovu temu, ali nedovoljno pojedinačnih radova, kada su u pitanju države i doprinosi UN-a. S toga, ovaj rad će obraditi isto i pokušati približiti stanje u kojem se nalaze takve države, ali ponajviše Bosna i Hercegovina.

Svjedoci smo dvojakih politika, reklo bi se prljave igre moćnika u EU, koji su uveliko prepustili države sa slabijim moćima da odlučuju o svojim sudbinama i nastavili javnosti prezentirati demagogije koje ne idu u skladu sa situacijom na terenu. Gledamo li brojke, koji mnogi samo žele vidjeti, bez obzira jesu li iste uvijek tačne i mjerodavne, vidjećemo podatke IOM-a, u kojima se navodi da su nakon 2000. godine, brojke migranata u svjetskim okvirima došli preko

150 miliona, dok se pretpostavlja da će sa ratovima i drugim razlozima migracija, ove brojke porasti i do 3 puta.

Kako se navodi u dokumentu Migracijska politika Republike Hrvatske za 2007./2008. godinu, Vlade Republike Hrvatske, „Međunarodne migracije pojavljuju većinom u tri oblika: (1) zakonite ili slobodne migracije pojedinaca koji po vlastitoj volji i u okviru postojećih zakona mijenjaju državu svoga prebivališta ili boravišta; (2) prisilne migracije, kad ljudi bježe ili kao pojedinci u strahu ispred progona ili masovno zbog straha pred kršenjem ljudskih prava ili humanitarnog prava

te drugih okolnosti koje su prouzrokovane različitim konfliktima ili katastrofama; (3) nezakonite migracije, koje uključuju nedopuštene prelaske granica te nedopušteni ulazak odnosno boravak u drugoj državi.“¹⁹

"Danas, gotovo da nema aspekta društvenog, državnog ili međunarodnog konteksta koji ne poprima sigurnosna obilježja, odnosno mogućnost sekuritizacije. Zbog toga se danas svako pitanje može nametnuti i kao sigurnosno pitanje. Moderne rasprave o sigurnosti u tako proširenom i produbljenom konceptu referiraju se na prijetnje poput terorizma, propalih i neuspješnih država s urušenim kredibilitetom državnog sustava, ilegalnih migracija, proliferacije oružja za masovno uništavanje, organiziranog kriminala, ali i prijetnje koje proizlaze iz demografskih procesa, gospodarskih uvjeta, nezaposlenosti i prezaduženosti stanovništva, socijalno uvjetovanih nemira, te sigurnosti okoliša, prirodnih katastrofa, epidemija, tehnički uvjetovanih katastrofa i prijetnji iz informatičke sfere".²⁰

Procjenjuje se da su migracije danas, u velikom i stalnom porastu. Ovo je po mišljenju mnogih teoretičara, predodređeno sa dva faktora, odnosno push i pull. Ovi faktori, po mišljenju Mikca i Dragovića, „djeluju kao nužni motivacijski čimbenik zbog kojih se osobe odlučuju na migracije. Push faktori utjelovljuju razloge zbog kojih se osobe odlučuju na napuštanje određenog područja, dok pull faktori privlače migrante prema određenim zemljama ili područjima.“²¹

Ovakve situacije, mogu se ponajviše preslikati iz dešavanja u Afganistanu, iz čijeg područja imamo stalne i višefaktorske migracije milionskog stanovništva, koje mahom nastanjuje prostor EU i okoline, odnosno Starog kontinenta.

Mnogi, npr. krive arapsko proljeće, kao jedan od velikih detabilizatora odnosa i nešto što je umalo uzrokovalo ukidanje Šengena, s obzirom na velike valove ljudi koji su tražili sigurnosni zaklon od ratnih dešavanja na tom području.

---

¹⁹ Vlada Republike Hrvatske, 2007, Migracijska politika Republike Hrvatske za 2007./2008. godinu, Narodne novine br. 83/2007, 10.

²⁰ Tatalović, S., Malnar, D. (2015). „Sigurnosni aspekti izbjegličke krize“, Političke analize: tromjesečnik za hrvatsku i međunarodnu politiku, Vol. 6 No. 23., str. 116

²¹ Mikac, R., Dragović, F. (2017). „Masovne migracije: izazovi, posljedice i put naprijed“, Forum za sigurnosne studije, Vol. 1, No. 1, str. 137

Naime, Italija se suočila sa graničnom kontrolom koju je uspostavila Francuska vlast, što je dovelo do poljuljanja odnosa između dvije države i kršenja prava o slobodnom kretanju koje je ranije nametnuto i dogovoreno. Istu stvar, radile su i druge države, poput Danske i drugo.

Europska unija uspostavljena kako bi se njezinim građanima osiguralo područje slobode, sigurnosti i pravde bez unutarnjih granica. Unutrašnja sigurnost jedne države članice znači unutrašnju sigurnost svih država članica. Rascjepkanost nas čini ranjivima. Tu zlu situaciju čine teroristi i kriminalci, o čemu svjedoče nedavni napadi u nekoliko naših država članica. Taj problem moramo ukloniti i svoje obveze pretvoriti u djelovanje kako bismo ostvarili istinsku sigurnosnu uniju.

Nadalje, Tampere program, uz pomoć kojeg je Vijeće Europe, predstavilo nekolicinu bitnih dijelova djelovanja, u koje su uvrstili, „zajedničku europsku politiku na području azila i migracija; europski prostor pravde; borba protiv organiziranog kriminaliteta širom Unije; i snažnije vanjsko djelovanje.”²²

Potom, postojanje Štokholmskog programa, za period od 2009. do 2014. godine, predstavljena je još nekolicina novih prioriteta, koji se mahom ogledaju u temeljnim pravima i slobodama, izgrađivanjem i održavanjem sistema pravednosti i zaštite svih građana koji se nalaze na prostoru EU.²³

Sa druge strane, suprotstavljanje prijetnjama kao što su teroristička, kriminalna i druga djelovanja unutar EU, odnosno svijeta, trebala bi da bude jedna od glavnih vodilja država koje se bore sa masovnim kretanjima migranata. Povećanje kapaciteta i obučenosti sigurnosnih i drugih grana, kako snaga vanjske, tako i unutrašnje sigurnosti, dovodi do boljeg i organizovanijeg pristupa problemu migracija masovne prirode u EU i svijetu.

2010. godine, Europsko vijeće, odobrilo je Strategiju unutrašnje sigurnosti EU, koja je sa sobom nosila objedinjenje svih sfera koje se bave problemima migracija i sigurnosti, te osiguravanja normalnog i sigurnog kretanja građana. Ova strategija, prepoznala je ključne probleme i izlistala

---

²² Tampere European Council, Presidency Conclusions, dostupno na: http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm, pristupljeno: 22.7.2024.

²³ The Stockholm Programme – An open and secure Europe serving and protecting the citizens, Council of the European union, Brussels, 2 December 2009.

ih kako slijedi: „terorizam u bilo kojoj formi; ozbiljan i organizirani kriminal; računalni kriminal; prekogranični kriminal; nasilje te prirodne i katastrofe izazvane ljudskim djelovanjem.”²⁴

Još jedan bitan dokument, jeste Europski sigurnosni program, koji je usvojen 2015. godine i predstavlja splet radnji koje bi trebale ili morale da se provedu, s ciljem suzbijanja nesigurnosti i kriminaliteta na prostoru Starog kontinenta. Tako, ovaj dokument je predstavio pet glavnih nosioca: „osiguranje usklađenosti sa temeljnim pravima; jačanje povjerenja građana kroz osiguranje transparentnosti, odgovornost i demokratska kontrola; osiguranje bolje primjene i implementacije postojećih pravnih instrumenata EU; snažnije među-agencijsko i međusektorsko djelovanje; i uključivanje unutarnjih i vanjskih dimenzija sigurnosti.”²⁵

Godina 2015. donijela je još jedan bitan dokument EU, pod nazivom Europski migracijski program, kojim je propisana nekolicina mjera EU prema migracijama koje su u toku, to se ogledalo u sljedeće četiri stavke: „(1) Smanjivanje poticaja za nezakonite migracije; (2) Upravljanje granicama-spašavanje života i osiguravanje vanjskih granica; (3) Osiguranje čvrste zajedničke politike azila; (4) Nova politika u području zakonitih migracija.”

3. Balkanski migrantsko/izbjeglički talas i pristup UN-a

Mnoštvo je podataka i prikaza migrantskog talasa i rute koja prolazi kroz područje Balkana. Ipak veliki dio ovih izbjeglica, ostaje na prostorima zemalja Zapadnog Balkana i zbog postojanosti ogromnih sigurnosnih snaga, ne može preći ili teško prelaze granice koje ih vode dalje, prema EU. Prethodno smo iskazali nekolicinu pristupa i migracionih tijela EU, a svakako je jedno od tih i FRONTEX, odnosno sigurnosne snage koje nastoje smanjiti ili ukloniti ilegalne migracije u države EU.

Na njihovoj stranici, navodi se mnoštvo podataka o ovoj ruti i načinu na koji se oni bore sa istim. Između ostalog, navedeno je i kako je, „Zapadnobalkanska ruta bila jedan od glavnih migracijskih puteva u Evropu, odražavajući priliv na Istočnomediteranskoj ruti. Međutim, nakon rekordnog

---

²⁴ Publication Office of the European Union, <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/10/st05/st05842-re02.en10.pdf>, pristupljeno: 20.7.2024.

²⁵ The European Agenda on Security, http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/elibrary/documents/basic-documents/docs/eu_agenda_on_security_en.pdf, pristupljeno: 22.7.2024.

broja dolazaka u Europsku uniju 2015. godine, broj ilegalnih graničnih prijelaza na ovoj ruti stalno opada.”²⁶

Kako mnogi navode i kako to tvrdi i de-facto UNHCR, ruta koja je išla kroz područje zapadnog Balkana, 2016. godine, još uvijek postoje ogromne snage koje svakodnevno rade na rješavanju problema koje sa sobom nose ilegalne migracije. Danas, preko područja Balkana, migranti najviše prelaze uz pomoć ilegalnih krijumčara i tako ostvaruju prelaske u druge zemlje preko različitih teritorija.

Na oficijelnoj stranici UNHCR-a, koja je predodređena za Jugoistočnu Europu, mogu se naći razne cifre, koje su među namjerodavnijim, kao i opisi koji idu uz iste. Tako se navodi da, „...uprkos velikim ograničenjima na granicama, posebno između Srbije i Mađarske i Srbije i Hrvatske, broj osoba koje duže borave u Srbiji smanjio se sa preko 7.000 početkom 2017. na trenutno oko 4.000.”²⁷

Nadalje, pregledamo li ostale brojke koje se navode, vidjećemo ogromne brojeve ljudi koji su raseljeni i žele preko država na prostoru Zapadnog Balkana, stići do prethodno opisanih krajnjih odredišta. S tim u vezi, možemo vidjeti kako, „osim očitog pomaka u obrascima kretanja, sa rute Sjeverna Makedonija-Srbija u periodu 2015/16 prema Albaniji-Crnoj Gori-BiH od 2017. do 2019. godine, intenzitet migracija je također povećan u cijelom regionu. Do maja 2019. godine broj dolazaka u Albaniju dostigao je 1.967 - 18% više u odnosu na isti period prošle godine, a gotovo dvostruko više nego u cijeloj 2017. (1049). U Bosni i Hercegovini, broj dolazaka izbjeglica i migranata dostigao je 30.000”²⁸, dok je zabilježeno da su vlasti Bosne i Hercegovine, od januara 2018. otkrile preko 30 hiljada. „Od toga je 6.201 otkriveno u 2019, što je dvostruko više u odnosu na isti period 2018. godine. U Crnoj Gori, broj dolazaka do maja 2019. bio je 238% veći u odnosu na isti period 2018. godine, dok je Kosovo (S/RES/1244 (1999)) zabilježilo povećanje od 313%, u odnosu na 2018. godinu. Isti trend nastavlja se u Srbiji, broj dolazaka do maja 2019. bio je 271% veći u odnosu na isti period 2018. godine, dok je broj izbjeglica, azilanata i migranata u zemlji neznatno pao sa 4.500 u decembru 2018. na 3.600 u maju 2019. Broj neredovnih dolazaka također

---

²⁶ <https://frontex.europa.eu/we-know/migratory-routes/western-balkan-route/>, pristupljeno: 20.7.2024.

²⁷ <https://www.unhcr.org/see/about-us/population-trends>, pristupljeno: 26.7.2024.

²⁸ Ibidem.

se povećao u Sjevernoj Makedoniji, pri čemu se brojka za 2019. skoro udvostručila u odnosu na isti period 2018. godine.”²⁹

Sada, kada smo donekle opisali rutu, kao i brojke koje govore o pojavi velikog broja novih ljudi i izbjeglica koje stižu većinom sa prostora Afrike i Azije, shodno ovom dijelu rada, iskazaćemo neke od glavnih činjenica koje predstavljaju rad UN-a na terenu, kao i njihovo zalaganje kod poštivanja osnovnih prava i sloboda i saradnje sa domaćim vlastima u državama koje se nalaze na ovom prostoru. Kako to navode u UNHCR-u, jednom od glavnih dijelova porodice UN-a, njihov glavni prioritet na ovom prostoru, jeste „podrška vlastima da se sveobuhvatno pozabave miješanim izbjegličkim/migrantskim tokovima u pristupu osjetljivom na zaštitu, s ciljem stvaranja regije rješenja, a ne tranzita.”³⁰

Svakako da ova nastojanja, iziskuju veliku dozu surađivanja sa domaćim vlastima, kao i drugim nevladinim i svjetskim organizacijama. Ovakav pristup UN-a, proizilazi iz stalne potrebe da se kroz motrenje i poštovanje humanitarnih potreba i potreba zaštite drugih ljudi, adekvatno odgovori i da se rizici zaštite svedu na minimum, posebno za izbjeglice, tražitelje azila i druge ugrožene pojedince, kao što su djeca, osobe sa posebnim potrebama i dr. kojima je pomoć potrebna.

Nadalje, u radnjama koje provodi UNHCR, ogromna se pažnja posvećuje jačanju unutardržavnog djelovanja kroz azil, tj. jačanje spremnosti država da pripreme svoje azile i rade na developiranju ovakvih projekata. Također, bitno je istaknuti da se UNHCR primarno bavi pitanjima vezanim za tražitelje azila i besplatnu pravnu pomoć. Glavni implementacijski partneri UNHCR-a su Vaša Prava i BHWI. Vaša prava se bave pružanjem besplatne pravne podrške tražiteljima azila. BHWI pruža psihosocijalnu podršku i različite kreativno-edukativne radionice za tražitelje azila.

Pored toga, „podrška lokalnoj integraciji onih za koje je priznato da im je potrebna međunarodna zaštita kako bi potaknuli samopouzdanje i olakšali pristup osnovnim pravima i uslugama bez diskriminacije. U skladu s načelima Sveobuhvatnog okvira za izbjegličke mjere, UNHCR u JIE će primijeniti pristup „cijelog društva“, koji uključuje širok spektar aktera i inovativna partnerstva, kako bi podržao otpornost izbjeglica i lokalnih zajednica i promovirao uključivanje izbjeglica.

---

²⁹ Ibidem.

³⁰ <https://www.unhcr.org/see/about-us/main-activities>, pristupljeno: 19.7.2024.

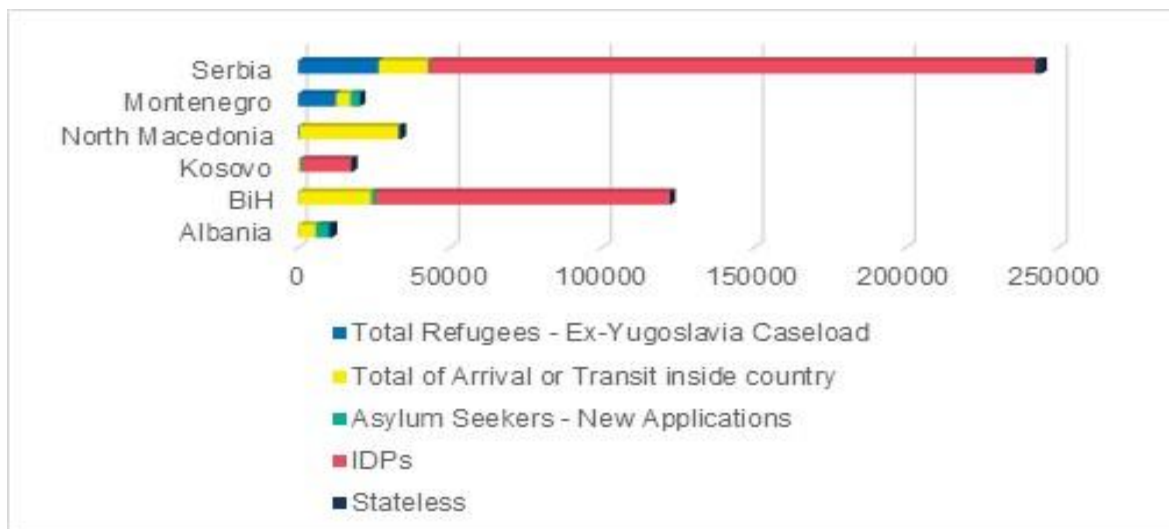
Kao dio porodice UN -a, UNHCR će promicati uključivanje pitanja raseljenja i azila u rad koji se odnosi na Agendu 2030. (SDG-ovi), aktivno promičući načelo da niko ne smije biti ostavljen i tražeći rješenja za raseljavanje, kao i apatridiju, zalažući se za uključivanje izbjeglica, tražitelja azila, interno raseljenih lica i lica bez državljanstva kroz implementaciju svih ciljeva. Imajući u vidu važnost regionalne saradnje i napora za pomirenje kroz Regionalni stambeni program čiji je cilj pružanje održivih rješenja najugroženijim osobama raseljenim između oružanih sukoba 1991-95, UNHCR će (u bliskom partnerstvu s OSCE-om) nastaviti sa svojim strateškim angažmanom u RHP. UNHCR će nastaviti podržavati transparentnu, dosljednu i poštnu provedbu RHP -a. Naš fokus ostaje na procesu odabira korisnika i aspektima održivosti ponuđenih rješenja.

U području rješavanja i sprječavanja apatridije, osiguravanje pristupa ličnoj dokumentaciji i registracija rođenja zahtijevat će nastavak saradnje u 2019. godini između ureda UNHCR-a u regiji i relevantnih državnih organa, uključujući konzulate ili relevantne zemlje, s potencijalom za nastavak podrške prekograničnoj saradnji između vlasti kako bi se postiglo smanjenje apatridije i lokalna integracija među Romima, uz neometan pristup ličnoj dokumentaciji kao preduslov. Ovo će dodatno doprinijeti potpunom ispunjenju zacrtanog cilja kampanje IBelong: iskorijeniti apatridiju u jugoistočnoj Evropi do 2024.”³¹

Na slici ispod (slika 1), nalazi se prikaz zabrinjavajuće populacije stanovništva, koja je nastanila ili planira preći preko država na prostoru bivše Jugoslavije, bilo da se radi o azilantima ili izbjeglicama i migrantima.

---

³¹ <https://www.unhcr.org/ibelong/>, pristupljeno: 19.7.2024.

Slika 1: Zabrinjavajuća populacija na prostoru Balkana

Svakako da u ovom dijelu možemo reći još mnogo toga o učešću Ujedinjenih nacija u izbjegličkim i migrantskim pokretima na prostoru Balkana, ali se takvi potezi, uveliko poistovjećuju sa narednom temom, koja je suštinska odlika rada koji je još uvijek pred nama. Odlomci ovoga rada, koji su iza nas, govore o nekolicini glavnih odlika koje su uvod u sve ono što je nama, ovim istraživanjem, bitno iskazati. Bosna i Hercegovina, jeste dio ove rute i kao takva, mora da iznese veliki teret koji joj se stavlja na pleća. Ona je, kao i većina država Balkana, osim Bugarske i donekle Hrvatske, pristupila onome što se naziva UN-ov Globalni sporazum o migracijama.

Globalni sporazum o migracijama usvojilo je više od 150 zemalja, a on jednostavno daje garancije za sigurnije, humanije i nadasve bolje kretanje naroda širom svijeta. Potpisan je u Marakešu, te kao takav pomaže u mnogim dijelovima različitih vrsta branše u svijetu. Dakle, on ne pomaže samo u dijelu poslovanja, nego i različitih kultura, multikulturalnosti i stvaranju svijesti o drugom i drugačijem sa vremenom.

Pomenuti Globalni kompakt definiše više od dvadeset ciljeva koji pokrivaju sve aspekte a svaki od tih ciljeva nekolicinu mogućih akcija, koje bi se mogle poduzeti zarad ostvarivanja boljih rezultata kada je u pitanju provedba nacionalnih migracijskih prioriteta koji se mijenjaju od države do države. Jedan od najvećih problema samoga sporazuma, jeste to da je on neobavezan, tako da mnoge države ga ne žele, odnosno ne moraju ratificirati i izvršiti njegovu implementaciju.

Globalna i migracijska kretanja, te nagli skok ekonomskih nezakonitih migracija zahvatili su Bosnu i Hercegovinu već 2017. godine, a doživjeli eskalaciju tokom 2018., 2019., i 2020. godine.³²

Od početka 2018. godine, Bosna i Hercegovina je doživjela drastičan porast broja migranata koji ulaze na teritorij BIH (OSCE, 2018) pri čemu su se suočile sa izazovom u pogledu ljudskih i finansijskih resursa. Ova dešavanja su pokazala koliko je sistem i dalje nedovoljno razvijen, iako je pitanje izgradnje dugoročnih i održivih politika u oblasti migracija i azila u Bosni i Hercegovini prisutno još od 2001. godine kad je usvojen prvi strateški dokument u ovoj oblasti.

Humanitarna i sigurnosna situacija u Bosni i Hercegovini se nakon 2018. godine značajno pogoršala i eskalirala jer je više od 70,000 po jednoj procjeni nezakonitih migranata ušlo na teritoriju Bosne i Hercegovine. Država se našla pod pritiskom nezakonitih migranata i ubrzo su izašli na vidjelo svi nedostaci sistema u smislu nepostojanja političkog konsenzusa, koordinacije u operativnom postupanju i dijeljenju odgovornosti za problem migrantske krize.³³

Javnost i građani Bosne i Hercegovine su zabrinuti zbog krivičnih djela migranata, nasilničkog ponašanja, ubistava, povrijeđivanja, masovnih tuča, oštećenja i krađe imovine, što je narušilo sigurnosnu situaciju u pojedinim dijelovima države i lokalnim zajednicama, ponajviše u Unsko-sanskom kantonu.

Nezabilježena kriza globalnih razmjera izazvana bolešću COVID-19 koja je dovela do blokade vitalnih sastavnica društvenog djelovanja u razmjerima koji su ugrozili međunarodnu i nacionalnu sigurnost, direktno je uticala na funkcionalnost institucija koje se bave poslovima migracija i azila.

Iako su od početka migrantske krize do danas postignuti značajni rezultati u oblasti izgradnje sistema u oblasti migracija i azila (povećanje efikasnosti kontrole državne granice, efikasnijim upravljanjem nezakonitih migracija na teritoriji Bosne i Hercegovine uključujući i mehanizam vraćanja, podršku lokalnim zajednicama pogođenim teretom nezakonitih migracija, te naročito jačanje mehanizma koordinacije u upravljanju migracijama i azilom), svi navedeni događaji

---

³² Strategija u oblasti migracija i azila i Akcioni plan za period 2016-2020. godina

³³ Ibidem.

migrantske krize su doveli do izuzetno negativne percepcije spram funkcionisanja nadležnih institucija u očima populusa.

Ključni uzroci takvom stanju su činjenica da nisu u potpunosti iskorišteni svi potencijali u smislu politika, resursa i ostalih kapaciteta odnosno da nije postignut politički konsenzus po pitanju ravnomjernog i solidarnog upravljanja migrantskom krizom među svim nivoima vlasti i na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine.

Zbog toga je migrantska kriza najviše pogodila nekoliko kantona koji su se našli na ruti kretanja nezakonitih migranata prema državama Europske unije. Od početka najveći teret je na Unsko-sanskom kantonu koji graniči sa susjednom Hrvatskom i odakle migranti i izbjeglice žele dalje u neku od zemalja Europske unije.

Ovakva neefikasnost nadležnih institucija odrazila se i na zaštitu državne granice u vrijeme pojačanog pritiska nezakonitih migranata, jer postojeći kapaciteti Granične policije nisu mogli odgovoriti tim izazovima. S druge strane, formalno uspostavljeni mehanizmi za koordinaciju rada nadležnih institucija, uključujući i one za odgovor na krizne situacije, nisu dali očekivane rezultate tako da nedostatak operativne koordinacije predstavlja drugi veliki problem u funkcionisanju sistema migracija i azila u Bosni i Hercegovini. Nezanemarivi su i hronični problemi koji se odnose na nedostatak kadrovskih, administrativnih, tehničkih i drugih potrebnih kapaciteta nadležnih institucija (posebno Granične policije BiH i Službe za poslove sa strancima).

Nedovoljan budžet u smislu nadogradnje i razvoja sistema u oblasti migracija i azila su također identifikovani kao ključni razlozi neadekvatnog odgovora na migrantsku krizu.

Akteri koji djeluju u Bosni i Hercegovini sa relevantnosti na problematiku rada su prvenstveno: Granična policija Bosne i Hercegovine; Služba za poslove sa strancima (SPS); nevladine organizacije; centri za socijalni rad; jedinice lokalne samouprave; jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova; Tužilaštvo i Sud BiH; neformalne grupe i pojedinci; vjerske zajednice u BiH, i domovi zdravlja i bolnice. Granična policija Bosne i Hercegovine je upravna organizacija u okviru Ministarstva bezbjednosti BiH, s operativnom samostalnošću, osnovana radi obavljanja

policijskih poslova vezanih za nadzor i kontrolu prelaska granice BiH i drugih poslova propisanih Zakonom.

Granična policija BiH je ključna za provjeru dolazećih migranata i za identifikovanje potencijalnih žrtava trgovine ljudima.

- Granična policija Bosne i Hercegovine je upravna organizacija u okviru Ministarstva bezbjednosti BiH, s operativnom samostalnošću, osnovana radi obavljanja policijskih poslova vezanih za nadzor i kontrolu prelaska granice BiH i drugih poslova propisanih Zakonom.
- Služba za poslove sa strancima (SPS) je nezavisno administrativna jedinica unutar Ministarstva sigurnosti, a nadležna je za ulazak i boravak stranaca u Bosnu i Hercegovinu, te obnaša i neke obaveze vezane za tražitelje azila.
- Zakon o graničnoj policiji Bosne i Hercegovine (Sl. glasnik BiH br. 50/04, 27/07 i 59/09)
- Trgovanje ljudima obuhvaća vrbovanje, prijevoz, pružanje utočišta i prihvata osoba pomoću prijetnje, uporabe sile ili drugih oblika prinude, otmice, prijevare, zlouporabe ovlasti ili položaja bespomoćnosti, davanja, primanja ili plaćanja sredstava da bi se postigla privola osobe koja ima nadzor nad drugom osobom, a u svrhu izrabljivanja

Ne postoje jedinstvene instrukcije, odnosno konkretna pravna pravila o pravnoj proceduri prilikom pristupa i provjere migranata. Služba za poslove sa strancima (SPS) je nezavisno administrativna jedinica unutar Ministarstva sigurnosti, a nadležna je za ulazak i boravak stranaca u Bosnu i Hercegovinu, te obnaša i neke obaveze vezane za tražitelje azila. Nosilac je u rješavanju problematike imigracija, ima jedinstveno postupanje i djelovanje u rješavanju problematike imigracija na čitavom području BiH i prvenstveno se bavi nadzorom i kontrolom nad kretanjem i boravkom stranaca u BiH, čime se daje značajan doprinos zaštiti bezbjednosnog sistema BiH. Ovaj sistem je, uzimajući u obzir kompleksnost samog sistema vlasi i strukture BiH i sam zahtjevan i složen.

Uvažavajući EU standarde u rješavanju problematike upravljanja migracijama, jedan od prioritarnih ciljeva Službe za poslove sa strancima je uspostava ravnoteže između efikasnog upravljanja migracijama u BiH i poštivanja Ustavom BiH zagarantovane slobode kretanja.

Obavljanjem operativno-inspekcijskih i upravno-pravnih poslova, Služba kontroliše dolazak stranaca iz viznog režima u BiH kroz postupke ovjere pozivnih pisama, rješava o statusu stranaca u BiH kroz odobravanje ili odbijanje boravaka stranaca u državi, otkazu boravka, protjerivanju, stavljanju pod nadzor te prisilnom udaljenju stranaca sa teritorije BiH.

Nevladina organizacija (NVO ili NGO) je svako udruženje ili organizacija koja nije pod nadležnošću vlade i čiji osnivač nije država BiH, entiteti odnosno bilo koji nivo vlasti ili organ države. Zbog toga pojedine NVO su, uglavnom, neovisne od vlade. Iako se može odnositi na profitne korporacije, uglavnom se odnosi na jedinice civilnog društva odnosno na društvene, kulturne, pravne i druge grupe koje se zalažu za određene pravno dopuštene ciljeve koji nemaju kao primarni cilje bavljenje privrednim djelovanjem ili ostvarivanje dobiti. Nevladine organizacije su bili i nastavljaju bivati primarnim pružateljima direktne humanitarne i druge pomoći migrantima i izbjeglicama u Bosni i Hercegovini. Ovo su prepoznali i drugi akteri kao što su Služba za poslove sa strancima, policijska tijela i međunarodne organizacije, koje dosljedno upućuju migrante NVO-ima.³⁴ NVO-i su angažovani širom države a posebno u prihvatnim centrima i mjestima sa najvećim brojem migranata.

Centar za socijalni rad je ustanova sa primatom u sistemu socijalne zaštite u Bosni i Hercegovini. Centar sa svojim zaposlenicima, koji čine interdisciplinarni stručni tim, u čijem sastavu djeluju profesionalci iz oblasti socijalnog rada, pedagogije, psihologije, psihoterapije te prava prava, ima osnovnu misiju da doprinosi izgradnji zajednice pružanjem mjera i usluga socijalne i porodično-pravne zaštite. Centar u skladu sa svojim mogućnostima i kapacitetima, obezbjeđuje i pruža kvalitetnu i uspješnu neposrednu zaštitu pojedinaca i porodica, koji se nalaze u stanju socijalne potrebe.

Ovdje posebno skrećemo pažnju na činjenicu da ljudski i finansijski resursi centara za socijalni rad nisu dovoljni na lokalnom nivou kako bi se suočili sa migranskom krizom i prilivom većeg broja migranata.³⁵ Nedostatak jasnih protokola i operativnih procedura u kojima su određene uloge, nadležnosti i aktivnosti, mogu imati negativan uticaj na ugrožene osobe. Loše

---

³⁴ <https://www.osce.org/annual-report/2018>, pristupljeno: 22.7.2024.

³⁵ Ibidem.

razumijevanje procedura i zakonodavstva posebno je zabrinjavajuće kad su u pitanju potencijalni slučajevi rodno zasnovanog nasilja ili djece bez pratnje i razdvojene djece.

Upravljanje migrantskom krizom nije isto u svim administrativnim jedinicama Bosne i Hercegovina a potencijalno iz razloga što postoji nedostatak koordinacije kako sa drugim nivoima vlasti tako i u samim lokalnim upravama. Ovaj problem predstavlja glavni izazov za osiguranje efikasnije reakcije lokalnih organa uprave.

Lokalne policijske snage nisu dobile odgovarajuće smjernice i sredstva, nisu prošli adekvatnu obuku za slučajeve koji se tiču migranata, a posebno moguće trgovine ljudima ili rodno zasnovanog nasilja.³⁶

Tužilaštvo Bosne i Hercegovine uspostavljeno je kao institucija s posebnom nadležnošću za postupanje pred Sudom Bosne i Hercegovine u krivičnim djelima propisanim zakonima na nivou države Bosne i Hercegovine, a Sud Bosne i Hercegovine obezbijедуje sudsku zaštitu u predmetima koji su, u skladu sa Ustavom BiH, stavljeni u nadležnost na nivou države BiH i na nivou države BiH osigurava zaštitu osnovnih ljudskih prava i sloboda garantovanih Ustavom BiH. Nismo mogli naći, u okviru ovih ustanova, adekvatne podatke o krivičnim djelima koje su izvršili migranti ili Strategija Ministarstva sigurnosti BiH i Akcioni plan u oblasti migracija i azila 2016-2020. predviđaju angažman na lokalnom nivou, ali ne sa operativne perspektive.

Smatramo da je neophodna bolja koordinacija između ključnih aktera za provođenje zakona sa tužilaštvom i Sudom BiH. Neformalne grupe podrazumijevaju skupine osoba od najmanje pet jedinki, koje nisu formalnopravno registrovane, ali koje kao skupina imaju jasno formulisan zajednički cilj te hijerarhijsku strukturu koja identifikuje predstavnika ili predstavnicu grupe. Neformalne grupe pružaju značajnu pomoć migrantima, iako nemaju značajna finansijska sredstva ili održiv način akumuliranja tih sredstava.

Prvenstveno identifikujemo tri takve grupe: SOS tim Ljuta Krajina, Velika Kladaša, neformalna grupa građana Velika Kladaša i Duše Sarajeva. Problem kod djelovanja ovih aktera se nalazi u njihovoj neformalnoj egzistenciji a što podrazumjeva odsustvo formalizovanih i provjerenih

---

³⁶ Ibidem.

mehanizama provođenja aktivnosti. Tako, na primjer, primjećeno je da instance spontane distribucije hrane i drugih potrepština izvršene od strane neformalnih grupa ili neafiliranih pojedinaca mogu izazvati tenzije pa i izbijanje fizičkog nasilja između migranata.

Vjerske zajednice su hijerarhijske zajednice osoba jednakog vjerskog uvjerenja koje se udružuju radi organizovanog vjerskog života, zajedničkog obavljanja vjersko-molitvenih obreda i obavljanja drugih poslova u skladu sa zakonom te na taj način daju svoj doprinos općem dobru i njenim članovima.

Ove zajednice imaju ograničeno učešće u pružanju pomoći migrantima. Nevladine organizacije povezane sa religijskim zajednicama, kao što su Caritas ili Merhamet preuzele su glavnu odgovornost za pružanje pomoći migrantima i izbjeglicama. Domovi zdravlja/bolnice su ustanove za pružanje zdravstvene zaštite. Zdravstvena zaštita migrantima nema sistematskog pristupa niti protokola za sprječavanje ili liječenje zaraznih i teških bolesti. Usluge se finansiraju iz različitih izvora i ne postoji koordiniran sistem zdravstvene zaštite ili funkcionalan sistem prikupljanja podataka. Ministarstvo sigurnosti prikuplja periodično statističke podatke o izvršenju djela po čl. 189. i 189a. Krivičnog zakona BiH od sljedećih policijskih agencija u BiH: Granične policije BiH, SIPA e, MUP a RS, Federalne uprave policije BiH, Policije Brčko distrikta BiH te kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova.

Zbog svega navedenog, Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini donijela je zaključak da je neophodno preduzeti sljedeće aktivnosti imajući za cilj podizanje svijesti o nedostacima u odgovoru na situaciju institucija vlasti i nevladinih organizacija, poboljšanja koordinacije između raznih aktera u odgovoru na kriznu situaciju koje se zasniva na poštivanju ljudskih prava i osiguranje zaštite za najugroženije osobe: jačati kapacitete nadležnih institucija vlasti kako bi adekvatno odgovorili na situaciju vezano za migrante, uključujući i potencijalne žrtve trgovine ljudima, posebno u mjestima s velikim brojem migranata; prilagoditi podršku migrantima osiguravanjem prisustva dovoljnog broja obučanih i kvalifikovanih ljudi, uključujući prevodioce, kulturološke medijatore i administrativne službenike;

Poboljšati prikupljanje i upravljanje podacima (pored ostalih, i podatke razvrstane po spolu i dobi) kako bi se osiguralo efikasnije praćenje situacije i razvijanje strategije zasnovane na dokazima

odnosno planovima za nepredviđene situacije; raditi na uspostavljanju efikasne komunikacijske mreže kako bi se osiguralo da se informacije pravilno prenose na lokalnom, kantonalnom, entitetskom i državnom nivou; izraditi i distribuirati jasne smjernice i standardne operativne procedure; jačati referentne mehanizme kako bi se relevantnim akterima omogućilo efikasnije rješavanje potreba ugroženih migranata; organizovati redovne koordinacijske sastanke sa međunarodnim organizacijama, ambasadama, glavnim nevladinim organizacijama i predstavnicima državnih institucija kako bi se diskutovalo o najnovijim dešavanjima i finansijskim potrebama.

TREĆI DIO

1. Upravljanje procesima migracija u Bosni i Hercegovini – UN i vlasti Bosne i Hercegovine

1.1. Uloga vlasti u Bosni i Hercegovini

Bosna i Hercegovina i njene vlasti se već godinama bore sa krizom. Iako je krizno stanje prisutno već godinama, isto se posebno iskazalo kao sigurnosnim problemom i problemom državnih vlasti, najviše sa kraja 2016. i početka 2017. godine. Procesi migracija u Bosni i Hercegovini, ponajviše su pogodili entitet Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno njenih najvećih gradova, centara kantonalnih vlasti.

Vlasti u Bosni i Hercegovini, postale su svjesne sigurnosnih i socijalnih prijetnji koju predstavljaju masovne kretnje migranata kroz područje BiH, kao i nemara susjednih država po tom pitanju. Nepostojanost velike kontrole granica, te nesavjesno ponašanje država sa kojima graniči, BiH su stavili u nezavidni položaj i doveli u tešku situaciju, na koju prvenstveno nisu bili spremni odgovoriti. Političko ustrojstvo unutar države, još jednom je pokazalo svu svoju nemogućnost zajedničkog djelovanja i postojanje nekolicine suvereniteta unutar granica jedne države, što se uveliko odrazilo na situaciju sa migrantskom krizom u BiH.

Promjena ministra sigurnosti, dolazak novog, borba kantonalnih ili čak gradskih vlasti sa migrantskim potrebama, izmještanjima i krajnjim smještanjem, neorganizovanost azilantskih centara i službi koje se bave istim, kao i mnoga druga pitanja, primarni su cilj obrade u ovom

dijelu. Sa druge strane, uz ove konstatacije, moramo dodati i prisustvo UN-a i organizacija pri UN-u, koji ovu krizu nastoje suzbiti i pridonijeti bosanskohercegovačkim vlastima u potonjoj borbi. Krenemo li hronološki i uzmemo u obzir godine u kojima su izvršene najveće promjene unutar Bosne i Hercegovine po pitanju problema sa migracijskom krizom, najbolje bi bilo uzeti period koji obuhvata ono što se dogodilo nakon 2018. godine.

Nakon 2018. godine, odnosno sa početkom iste, migrantska kriza ponajviše je pogodila prostor Unsko-sanskog kantona, zbog blizine granice sa Hrvatskom, koja je članica Europske unije, te iz prostog razloga, većina migranata koji dolaze u BiH, žele se preko iste domoći Unije, na sve moguće načine. Nadalje, 2019. godina, po onome što je viđeno, bila je većim dijelom rezervisana za stvaranje prilika i kapaciteta za smještaje novih migranata koji su i dalje pristizali na prostor BiH. Domaće vlasti, u tom periodu, kao i u kasnijim, naišle su na ogroman otpor lokalnih vlasti, te nisu željele u svojoj blizini niti jedan takav objekat u Federaciji Bosne i Hercegovine. Sa druge strane, drugi bosanskohercegovački entitet, Republika Srpska, gotovo na dnevnoj bazi, davale su do znanja da za strane pridošlice u vidu migranata, nema mjesta u granicama istog.

Svakako da vlasti i organi u Bosni i Hercegovini, koji se suštinski bave problemima migranata, nisu dovoljno iskoordinirani niti spremni da odgovore na situacije koje su im se odjednom našle na putu. Migracije mogu biti veliki problem, posebice država koje nisu dovoljno institucionalno i ekonomski, privredno i na drugi, za ovakve krize bitan način organizovane. Da bismo pravilno predstavili ulogu institucija u BiH, koje čine vlasti i predstavljaju glavne odrednice borbe sa migrantskom krizom i migrantskim tokovima u BiH, pojedinačno ćemo navesti osnovne odrednice i deskripcije problema i nedostataka, kao i nemogućnosti jačeg djelovanja potonjih.

Najprije, pozabavimo se Graničnom policijom Bosne i Hercegovine. Granična policija BiH ima ključnu ulogu u identifikaciji i provjeri migranata koji ulaze u Bosnu i Hercegovinu, kao i kontrolu granice i smanjenje ilegalnog ulaska u BiH, otklanjanje trgovine ljudima i sl. kriminlnih radnji, koje direktno ili indirektno uništavaju Bosnu i Hercegovinu iznutra. Ipak, Granična policija Bosne i Hercegovine, ne može sama naći izlaz niti djelovati bez prethodne koordinacije Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine, te kao takva, uz nedostatak valjanog načina i pristupa, propušta ostvariti puni kapacitet kada je u pitanju zaštita migranata i njihovo kretanje.

Sljedeća institucija, usko povezana sa migracijama, jeste Služba za poslove sa strancima Bosne i Hercegovine. Odgovorne osobe u ovoj Službi, također imaju problem sa koordinacijom i

djelovanje, pa su tako naveli da, „nisu dobili jedinstvene smjernice za postupanje po slučajevima ugroženih migranata i izbjeglica, da su neadekvatno obučeni da rade sa takvim slučajevima i da nemaju dovoljnu unutrašnju infrastrukturu kako bi adekvatno reagirali u okviru svog zakonskog mandata.“³⁷

Kada su u pitanju zdravstvene ustanove, poput Domova zdravlja, Općih bolnica i slično, distinkcija u pružanju pomoći prema izbjeglima i migrantima je vidna. Ovakav problem, direktno je povezan sa ekonomskim problemima unutar države, kao i sa manjkom koordinacije i ulaganja u sisteme zaštite migranata, pa zbog prethodno navedenih faktora, najveća pomoć koju dobijaju migranti, odvija se na terenu, od strane volontera ili Nevladinih organizacija koje se u skladu sa kapacitetima brinu o pojedincima i najtežim slučajevima. Ipak, zbog sličnih problema, kao i zakonskih propusta, lokalni Centri za socijalni rad, imaju gotovo pa iste poteškoće u djelovanju, te se novi problemi lijepe iz dana u dan, izazvani masivnim priljevima migranata posljednjih godina.

Postojanje Lokalnih uprava, Policijskih stanica, odnosno agencija za provođenje zakona u kantonima i na entitetskom nivou, kao i rad sudova i tužilaštava, od esencijalne je važnosti u momentima sigurnosne i socijalne krize u kojima se nalazi Bosna i Hercegovina. Međutim, njihov rad je deficitaran umnogme, zbog postojanja, pogađamo čega? – koordinacije. Pored tog, gorućeg problema, neujednačenost zakona i nemogućnost zajedničkog djelovanja u određenim područjima, čak iako se radi o jednoj državi, ukazuje na probleme nacionalne prirode i stvara osjećaj dvostruke ili čak trostruke suverenosti unutar granica jedne države.

Naposlijetku, bitno je iskazati činjenice da su volonterske grupe, nevladine organizacije, pa čak i vjerske zajednice, bez obzira na vjerska uvjerenja, u periodu velikog naleta migranata iz Afrike i Azije, snosile i snose veliki teret na svojim leđima, govori o porazu državnosti u Bosni i Hercegovini, te nedostatku koordinacije i zajedništva na svim nivoima – ekonomskom, socijalnom, upravnom, sigurnosnom i dr., bitnim sferama za borbu sa migracijama.

Također, u dokumentu OSCE-a, Procjena situacije u vezi sa migrantima i izbjeglicama u Bosni i Hercegovini - Pregled djelovanja ključnih aktera na terenu, istaknuta je nekolicina preporuka, sa

---

³⁷ <https://www.osce.org/files/f/documents/3/b/397322.pdf>, pristupljeno: 18.7.2024.

kojima se može, treba ali i mora pojačati rad i učešće vlasti u Bosni i Hercegovini u polju migracija, kao i izbjeglištva. Pa je tako, u pomenutom navedeno sljedeće:³⁸

- „Jačati kapacitete nadležnih institucija vlasti kako bi adekvatno odgovorili na situaciju u vezi sa migrantima i izbjeglicama, uključujući tu i potencijalne žrtve trgovine ljudima, posebno u mjestima sa velikim brojem migranata i izbjeglica;
- Prilagoditi podršku migrantima i izbjeglicama osiguravanjem prisustva dovoljnog broja obučenog i kvalificiranog osoblja, uključujući prevodioce, kulturološke medijatore i službenice;
- Poboljšati prikupljanje podataka i upravljanje podacima (uključujući i podatke razvrstane po spolu i dobi) kako bi se osiguralo efikasnije praćenje situacije i doprinijelo razvoju strategija zasnovanih na dokazima/planovima za nepredviđene situacije;
- Uspostaviti efikasnu komunikacijsku mrežu kako bi se osiguralo da se informacije pravilno prenose na lokalnom, kantonalnom, entitetskom i državnom nivou;
- Izraditi i distribuirati jasne smjernice i standardne operativne procedure i jačati referalne mehanizme kako bi se relevantnim akterima omogućilo efikasnije rješavanje potreba ugroženih migranata i izbjeglica;
- Organizirati redovne koordinacijske sastanke sa međunarodnim organizacijama, ambasadama i glavnim aktivnim nevladinim organizacijama kako bi se diskutiralo o najnovijim dešavanjima i finansijskim potrebama.”

„Prema podacima Delegacije Evropske unije u Bosni i Hercegovini, EU je od 2018. godine za potrebe migranata i izbjeglica u BiH izdvojila 34 miliona eura. Bosna i Hercegovina još nije u potpunosti riješila smještaj migranata i izbjeglica.”³⁹

1.2. Strategija u oblasti migracija i Akcijski plan za razdoblje 2016-2020. godina

Strategija u oblasti migracija i azila, odnosno Akcijski plan za četverogodišnje razdoblje koje je završeno prethodne godine, ponudila je dokumentovanu verziju onoga što Ministarstvo sigurnosti smatra ili je smatralo za glavne odrednice po pitanju migracija u Bosni i Hercegovini.

---

³⁸ <https://www.osce.org/files/f/documents/3/b/397322.pdf>, pristupljeno: 1.8.2024.

³⁹ <https://www.slobodnaevropa.org/a/migrantska-kriza-dvije-godie-lutanja-kroz-bih/30344508.html>, pristupljeno: 1.8.2024.

Sama Strategija, kao ključni dio za pomenuti period, navodi strateške ciljeve, koji su, kako kaže ovaj dokument „postavljeni tako kako bi bili specifični, mjerljivi, ostvarivi, realni i vremenski ograničeni. Oni su po svome sadržaju različiti, uvjetno se mogu podijeliti na ciljeve kojima se nastoje potaknuti i olakšati zakonite migracije, uz istodobno ograničenje nezakonitih migracija i smanjenje sigurnosnih prijetnji koje mogu proisteći iz takvih pojava, a posebice trgovine ljudima i krijumčarenja ljudi.”⁴⁰

Nadalje, kao dugoročni ciljevi Bosne i Hercegovine, predstavljena su nastojanja da se stvori jedinstven sistem koordiniranja u oblasti migracija, te uskladi sa onim što iziskuje EU u tom polju. Ipak, postoje i srednjoročni ciljevi, koji su prema nužnosti djelovanja, izlistani na sljedeći način:

1. „unaprijediti sustav kontrole ulaska i boravka stranaca u Bosni i Hercegovini;
2. jačati kapacitete u oblasti azila u Bosni i Hercegovini;
3. povećati efikasnost kontrole državne granice Bosne i Hercegovine;
4. unaprijediti borbu protiv nezakonitih migracija u Bosni i Hercegovini;
5. doprinijeti smanjenju trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini;
6. jačati institucionalne kapacitete u Bosni i Hercegovini s ciljem povezivanja migracije i razvoja;
7. uspostaviti sustav za praćenje integracije stranaca koji zakonito borave na teritoriju Bosne i Hercegovine i
8. uspostaviti stalni sustav koordinacije u realiziranju migracijske politike Bosne i Hercegovine.

Realiziranje ovih osam postavljenih ciljeva ovoga strateškog dokumenta je razrađeno u Akcijskom planu 2016-2020. i definirano kroz realiziranje 37 mjera i 173 aktivnosti s određenim nositeljima i rokovima realiziranja.”⁴¹

1.3. Bosna i Hercegovina i migracije – Migracijski profil BiH

Bosna i Hercegovina je, dolaskom migrantske krize, umnogome donijela mnogobrojne dokumente u vezi sa istim. Također, prije same krize, postojali su mnogi, umnogome relevantni dokumenti

---

⁴⁰ Migracijski profil Bosne i Hercegovine za 2016. godinu

⁴¹ Ibidem.

koji se vežu za kretanje građana, ali većinom onih koji se nalaze unutar Bosne i Hercegovine, s obzirom na mnoga raseljena lica, čija pomjeranja je izazvalo ratno stanje na prostoru BiH.

Opisivanje dokumenata Bosne i Hercegovine po pitanju migracija, kao i migrantske krize, koja, po mišljenju mnogih još uvijek traje, te napora domaćih vlasti u suzbijanju iste, počemo sa migracijskim profilom Bosne i Hercegovine.

Migracijski profil Bosne i Hercegovine, primarno je usvojen 2009. godine, a njegovoj izradi „prethodila je „analiza mjera potrebnih za uspostavu mehanizama za praćenje migracijskih tokova i definiranje migracijskog profila Bosne i Hercegovine“ koja je obuhvatila pregled zakonodavnog, institucionalnog i organizacijskog okvira za prikupljanje migracijskih statistika u BiH, te pregled europskih i međunarodnih standarda i praksi u oblasti migracijskih statistika.“⁴²

Migracijski profil, kao što se da naslutiti samim nazivom dokumenta, izrađuje se ažurira s godinama, te kao takav ispunjava obaveze Bosne i Hercegovine kada je u pitanju Mapa puta za liberalizaciju viznog režima. Ista je bosanskohercegovačkim vlastima predstavljena 2008. godine i u direktnoj je vezi sa migracijama, odnosno upravljanjem migracijama. Njegovo potpuno značenje, opisano je kao „uspostava i primjena mehanizama za praćenje migracijskih tokova, definiranje migracijskog profila BiH koji bi se redovito ažurirao, koji bi uključivao podatke o ilegalnoj i legalnoj migraciji, kao i uspostava tijela koje bi bilo odgovorno za praćenje i analizu podataka o migracijskom stanju i tokovima.“⁴³

Ovakav vid dokumenta i stalno njegovo ažuriranje, dovelo je do ispunjavanja uslova koji su stavljeni pred vlasti u Bosni i Hercegovini, te stjecanje bezviznog režima državljana BiH.

U stvaranju ovog dokumenta, učestvovala su mnoge Institucije Bosne i Hercegovine i to kako slijedi: „Ministarstvo vanjskih poslova - Sektor za međunarodno-pravne i konzularne poslove, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice - Sektor za iseljništvo, Ministarstvo civilnih poslova - Sektor za državljanstvo i putne isprave, Agencija za rad i zapošljavanje BiH, Ministarstvo sigurnosti - Sektor za imigraciju, Ministarstvo sigurnosti - Sektor za azil, Ministarstvo sigurnosti - Služba za poslove sa strancima i Ministarstvo sigurnosti - Granična policija BiH.“⁴⁴

---

⁴² Migracijski profil Bosne i Hercegovine za 2016. godinu, str. 6.

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ Ibidem.

Prvi dokument, nastao je za period od deset godina (2007.- 2016.) godine. „Migracijski profil BiH za 2016. godinu sadrži sljedeće podatke: vize, odbijanje ulaska i nezakonit prelazak granice, privremeni i stalni boravak stranaca, ilegalne migracije i poduzete mjere prema strancima, vraćanje neregularnih migranata, međunarodna zaštita (azil), izdate radne dozvole strancima, stjecanje državljanstva BiH, emigracija iz BiH, te imigracijska politika BiH, pravni i institucionalni okvir.“⁴⁵

Pomenuto istraživanje i polja na kojima je provedenom, do 2016. godine, ali i u istoimenim dokumentima nakon 2016. godine, pokazivali su stalni broj porasta ljudi koji su ulazili na područje Bosne i Hercegovine, kao i veliki broj nelegalnih pokušaja i dr. bitnih faktora koji se dovode u vezu sa migrantima i krizom djelovanja po pitanju iste.

Ipak, najrelevantnije istraživanje i prikaz, nalazi se u najnovijem Migracijskom profilu Bosne i Hercegovine iz 2020. godine, koji iznosi frapantne podatke i statističke prikaze emigracija, ali i migracija u Bosni i Hercegovini. Ipak, ovaj rad se bavi isključivo migracijama i njihovim tokovima, pa ćemo u skladu sa time, predstaviti najbitnije podatke i činjenice koje donosi potonji dokument.

Između ostalog, u pomenutom dokumentu iz 2020. godine se navodi i sljedeće: „Migracijsko izbjeglička kriza, odnosno masovni mješoviti migracijski tokovi preko Zapadnobalkanske rute su počeli od druge polovice 2015. godine i trajali su do 08.03.2016. godine kada je navedena ruta zatvorena.” Zapadnobalkanska ruta za organizirani i kontrolirani prolaza migranata se zatvara, ali je otvoren prostor za nezakonite migracije, kao i za djelovanje kriminalnih mreža s posebnim akcentom na krijumčarenje, pa i trgovanjem ljudima. Kako bi se Bosna i Hercegovina što uspješnije borila protiv nezakonitih migracija i kako ne bi postala svojevrsan „hot spot“ za nezakonite migrante, što bi moglo dovesti do velikih humanitarnih i sigurnosnih problema, Ministarstvo sigurnosti je pripremlilo, a Vijeće ministara BiH 15.05.2018. godine usvojilo Informaciju s Akcijskim planom hitnih mjera koje se trebaju hitno poduzeti s fokusom na nezakonite migrante i propusnost granice prije svega s istočnim susjedima Bosne i Hercegovine. Akcijski plan hitnih mjera iz navedene Informacije sadrži pet prioriteta, 17 mjera i 73 aktivnosti. Prioriteti Bosne i Hercegovine u oblasti migracija i azila odnosili su se na sljedeće:

---

⁴⁵ Ibidem, str. 5.

1. Jačanje Granične policije Bosne i Hercegovine u svrhu bolje kontrole granice, a u cilju sprječavanja nezakonitih ulazaka na teritorij Bosne i Hercegovine;
2. Jačanje kapaciteta Službe za poslove sa strancima i Sektora za imigraciju Ministarstva sigurnosti u cilju veće efikasnosti u borbi protiv nezakonitih migracija na teritoriju BiH;
3. Realizacija sporazuma o readmisiji i jačanje readmisijskih kapaciteta;
4. Jačanje kapaciteta u području azila;
5. Intenziviranje borbe protiv krijumčarenja migrantima.

Koordinaciju aktivnosti između institucija vrši Koordinacijsko tijelo a pitanja migracija u Bosni i Hercegovini - Operativni stožer za pitanja migracija u Bosni i Hercegovini. U sastav Koordinacijskog tijela za pitanja migracija u BiH su imenovani predstavnici Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine, Službe za poslove sa strancima, Granične policije Bosne i Hercegovine, Ministarstva vanjskih poslova Bosne i Hercegovine,

Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine i Državne agencije za istrage i zaštitu. U slučaju nastanka ili očekivanja izvanrednih kriznih situacija u oblasti migracija Koordinacijsko tijelo djeluje i kao Operativni stožer za pitanja migracija u Bosni i Hercegovini. Kada Koordinacijsko tijelo djeluje i kao Operativni stožer za pitanja migracija u Bosni i Hercegovini u njegov sastav ulaze i predstavnici stožera sa razine entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Zaključno s 31.12.2020. godine od ukupno 73 aktivnosti iz Akcijskog plana hitnih mjera provedeno je 70 aktivnosti, 63 aktivnosti su provedene u potpunosti, dok je djelomično provedeno 7 aktivnosti. Nprovedene su ostale 3 aktivnosti. Od ukupno 73 planirane aktivnosti, 29 se provodilo kontinuirano.“⁴⁶

Nadalje, kada su u pitanju statistički podaci, koji su predstavljeni u pomenutom dokumentu, dolazimo do spoznaje o velikom broju migranata koji nastanjuju Bosnu i Hercegovinu ili su tražioci azila u BiH. Podaci prikazuju da su u „2018. godini, Službi za poslove sa trancima prijavljena su ukupno 23.902 nezakonita migranta. Od ukupno 23.902 prijavljena nezakonita migranta, namjeru za podnošenje zahtjeva za azil u BiH u 2018. godini iskazalo je 22.499 osoba. Zahtjev za azil je podnijelo 1.567 osoba ili 7% osoba od ukupnog broja iskazanih namjera za podnošenje zahtjeva za azil u 2018. godini.

---

⁴⁶ Migracijski profil Bosne i Hercegovine za 2020. godinu, str. 74-75

U 2019. godini, Službi za poslove sa strancima prijavljeno je ukupno 29.302 nezakonita migranta što predstavlja povećanje u odnosu na 2018. godinu za 22,59%. Od ukupno 29.302 prijavljena nezakonita migranta, namjeru za podnošenje zahtjeva za azil u BiH u 2019. godini iskazalo je 27.769 osoba. Zahtjev za azil podnijele su 784 osobe ili 3% osoba od ukupnog broja iskazanih namjera za podnošenje zahtjeva za azil u 2019. godini. Također je vidljivo da je najveći broj nezakonitih migranata zabilježen u periodu april – oktobar jer su u tom periodu najpovoljniji vremenski uslovi za kretanje.

U 2020. godini, Službi za poslove sa strancima prijavljeno je ukupno 16.190 nezakonitih migranata što predstavlja smanjenje u odnosu na 2019. godinu za 44,75%. Od ukupno 16.190 prijavljena nezakonita migranta, namjeru za podnošenje zahtjeva za azil u BiH u 2020. godini iskazalo je 15.170 osoba. Zahtjev za azil podnijele su 244 osobe ili 1,61% osoba od ukupnog broja iskazanih namjera za podnošenje zahtjeva za azil u 2020. godini. Također je vidljivo da u prva dva mjeseca 2020. godine broj nezakonitih migranata je veći nego u istom periodu prethodne godine, a onda se bilježi stalni pad broja nezakonitih migranata u odnosu na isti period prethodne godine koji je prouzrokovan uglavnom pojavom pandemije virusa Covid-19.⁴⁷

Kao ključne izazove, ovaj dokument je prepoznao niz različitih aktivnosti koje je potrebno preduzeti u narednom periodu, radi stvaranja valjanog sistema djelovanja i koordiniranja migracijama. Postoje tri glavna izazova, odnosno:

- „Nepostojanje potrebnog političkog konsenzusa po pitanju upravljanja nezakonitim migracijama u Bosni i Hercegovini;
- Problem u sistemu koordinacije različitih nivoa vlasti u upravljanju masovnim nezakonitim migracijama u Bosni i Hercegovini;
- Nedovoljno jačanje institucija Bosne i Hercegovine kako bi država preuzela upravljanje migracionim tokovima kako u sigurnosnom tako i u humanitarnom aspektu;
- Višegodišnji nedostatak finansijskih, kadrovskih i tehničkih kapaciteta u vim institucijama i agencijama u čijim mjerodavnostima je oblast migracija i azila.“⁴⁸

---

⁴⁷ Migracijski profil Bosne i Hercegovine za 2020. godinu, str. 77

⁴⁸ Ibidem, str. 80-81.

Na tabeli ispod, nalaze se podaci koji su predstavljeni u pomenutom dokumentu i na najbolji način – kroz brojke, prikazuju podatke o ilegalnim migrantima, koji su prihvaćeni od strane Granične policije Bosne i Hercegovine, kao i otkriveni od strane Sužbe za poslove sa strancima.

Tabela 1. Nezakoniti migranti prihvaćeni od Granične policije BiH i otkriveni od Službe za poslove sa strancima u periodu 2018.-2020. godina⁴⁹

MJESEC	2018	2019	+/- (%) 2019/2018	2020	+/- (%) 2020/2019
Januar	268	821	206,34%	902	9,87%
Februar	411	1.054	156,45%	2.002	89,94%
Mart	629	1.822	189,67%	1.540	-15,48%
April	1.454	2.337	60,73%	128	-94,52%
Maj	2.368	2.884	21,79%	514	-82,18%
Jun	2.481	2.109	-14,99%	1.555	-26,27%
Jul	2.183	4.166	90,84%	2.361	-43,33%
Avgust	2.505	3.206	27,98%	2.290	-28,57%
Septembar	3.807	3.812	0,13%	2.041	-46,46%
Oktobar	4.740	3.958	-16,50%	1.263	-68,09%
Novembar	2.212	2.044	-7,59%	924	-54,79%
Decembar	844	1.089	29,03%	670	-35,87%
UKUPNO	23.902	29.302	22,59%	16.190	-44,75%

2. Uloga UN i nevladinog sektora

Prije negoli detaljnije opišemo ulogu i angažman Ujedinjenih nacija u Bosni i Hercegovini, po pitanju migracija/izbjeglica, odredićemo i samo značenje dva prethodno navedena pojma, odnosno ključne razlike u shvatanju. Naime, UN ih definira na sljedeći način, tako objašnjava ključne razlike i navodi kako „postoje ključne razlike između pojmova „izbjeglica“ i „migrant“:

- Izbjeglica

Izbjeglice su osobe koje su izvan zemlje porijekla iz razloga straha od progona, sukoba, općeg nasilja ili drugih okolnosti koje su ozbiljno narušile javni red i zbog toga zahtijevaju međunarodnu zaštitu. Definicija izbjeglice može se naći u Konvenciji iz 1951. i regionalnim instrumentima o izbjeglicama, kao i u Statutu UNHCR -a.

⁴⁹ https://dijaspora.mhrr.gov.ba/wp-content/uploads/2021/06/MIGRACIONI-PROFIL_2020_-BOS.pdf, pristupljeno: 6.8.2024.

- Migrant

Iako ne postoji formalna pravna definicija međunarodnog migranta, većina stručnjaka slaže se da je međunarodni migrant neko ko promijeni svoju zemlju uobičajenog boravišta, bez obzira na razlog migracije ili pravni status. Općenito se pravi razlika između kratkotrajne ili privremene migracije, koja obuhvata kretanja u trajanju od tri do 12 mjeseci, i dugotrajne ili trajne migracije, koja se odnosi na promjenu zemlje prebivališta u trajanju od jedne godine ili više.⁵⁰

Također, UN po pitanju velikih pokreta izbjeglica i migranata, koji generalno pogađaju sve države članice Ujedinjenih nacija i iziskuju bolju, bržu i efikasniju saradnju i akciju, radi punom parom, te je u tom pogledu 2016. godine, nakon ogromnih valova migracija iz Afrike i Azije, ponajviše u EU i zemlje koje graniče sa njom, sazvala veliki, plenarni sastanak, na kojem se raspravljalo o pomenutim temama. Nakon pomenutog, države članice, usvojile su „niz obaveza, poznatih kao Njujorška deklaracija o izbjeglicama i migrantima (A/RES/71/1), u kojima su prepoznale potrebu za sveobuhvatnim pristupom migracijama. Njujorškom deklaracijom priznaje se pozitivan doprinos migranata održivom i uključivom razvoju i obvezuje se štititi sigurnost, dostojanstvo i ljudska prava i temeljne slobode svih migranata, bez obzira na njihov migracijski status.“⁵¹

Njujorška deklaracija, iznjedrila je dobar i generalno uveliko obavezujući dogovor za države članice, koji se odnosio na zajednički rad u oblastima globalne sigurnosti. Naime, takav dogovor podrazumijeva da „će zajedno raditi na razvoju Globalnog dogovora za sigurne, uređene i redovne migracije (u nastavku GCM), usvojenog na međuvladinoj konferenciji o međunarodnim migracijama u decembru 2018. u Maroku. GCM pokriva različita pitanja, kao što su jačanje radnih prava radnika migranata, poboljšanje podataka o migracijama kao osnove za politike zasnovane na dokazima, spašavanje života i uspostavljanje međunarodnih napora za nestale migrante, i mnoga druga. Implementacija GCM -a predstavljat će napredak u upravljanju migracijama na način koji povećava njegove koristi za pojedince, zajednice i zemlje, a smanjuje rizik za sve.“⁵²

Kada razgovaramo o migracijama, UN je uložio mnogo u široko shvatanje ovog pojma, kao i pojma izbjeglica. Naravno, uvijek će postojati oprečni i nezadovoljni onime što je do sada napisano ili provedeno kroz istraživanja, ali postojanje globalnog problema neće nestati bez valjane suradnje

---

⁵⁰ <https://refugeesmigrants.un.org/definitions>, pristupljeno: 22.7.2024.

⁵¹ <https://www.un.org/en/global-issues/migration>, pristupljeno: 20.7.2024.

⁵² Ibidem.

svih država članica, kao i nečlanica. Za još bolje shvatanje onoga što UN naziva migracijama i njihovog definisanja, predstavimo šest glavnih činjenica koje bismo trebali koristiti kada formiramo mišljenje ili želimo razgovarati o migracijama. One su poredane na sljedeći način:

1. „Broj međunarodnih migranata porastao je za 49% od 2000. godine, sa 2,7% na 3,4% svjetske populacije. Predviđa se da će se migracija povećati u narednim godinama iz mnogo razloga, uključujući velike demografske promjene, klimatske promjene, sukobe i drugo.
2. U 2017. godini migranti su kući poslali otprilike 600 milijardi dolara doznaka, ili otprilike 15% svoje zarade, natrag u zemlje porijekla - to je otprilike tri puta više od sve službene razvojne pomoći.
3. Gotovo polovicu - ili 48% svih migranata - čine žene. Dok istraživanja pokazuju da žene šalju kući veći postotak svoje zarade od muškaraca, migrantice se često suočavaju s restriktivnijim politikama zapošljavanja. Oni se također suočavaju sa većim rizikom od eksploatacije i rodno zasnovanog nasilja.
4. 40% američkih kompanija Fortune 500 u 2017. osnovali su imigranti ili djeca imigranata. Koristite li Google ili čitate Huffington Post? Obje su osnovali migranti, što pokazuje kako su migracije vrijedan izvor inovacija. (Suosnivač Googlea Sergey Brin migrirao je iz bivšeg Sovjetskog Saveza, a Arianna Huffington je emigrirala iz Grčke).
5. Prema podacima Agencije UN za migracije (IOM), do sada je ove godine više od 3.000 ljudi poginulo ili nestalo na migracijskim rutama. Putovanje preko međunarodnih granica i u nepoznate zajednice izlaže migrante nizu opasnosti: fizičko i seksualno nasilje, iskorištavanje, otmice i iznude. Djeca su posebno osjetljiva na ove rizike.
6. Globalni sporazum o migracijama postavlja 23 cilja za zaštitu migranata i bolje upravljanje migracijama na lokalnom, nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou.

Iako sam sporazum nije pravno obavezujući, ovi ciljevi uspostavljaju važan temelj za suverene države za poduzimanje koordiniranih akcija. Ciljevi uključuju smanjenje rizika s kojima se migranti suočavaju tijekom migracije, poboljšanje prikupljanja i analize podataka o migracijama, njegovanje uzajamno korisnih uslova za migrante u zajednicama domaćinima i drugo.“⁵³

---

⁵³ <https://unfoundation.org/blog/post/6-facts-about-migration-you-should-know/>, pristupljeno: 2.8.2024.

Svakako da, prethodno nabrojena činjenice, predstavljaju samo oprečni pogled na problem migracija i izazove koje one nose na globalnom planu. Ipak samo daju kratak pregled izazova, koristi i mogućnosti migracija u današnjem svijetu. Ipak, iz prethodno navedenih rečenica, moramo izaći sa omanjim zaključkom kako su migracijski tokovi globalni problem i kao takav, iziskuju globalni odgovor, odnosno rješenje.

Uloga Ujedinjenih nacija u Bosni i Hercegovini po pitanju migracija, zaista je ogromna. Ovaj dio rada, direktno se veže sa temom samoga rada i predstavlja najbitniji dio obrade tematike koja je zadana u samome naslovu. Naime, Ujedinjene nacije, kao što je to u uvodu rečeno, kao i kroz nekolicinu činjenica koje su predstavljene kroz dosadašnji rad, uveliko nastoje normalizovati situaciju na prostoru Bosne i Hercegovine i podstaknuti vlasti unutar države na ravnomjerno i valjano iskoordinirano djelovanje kada je u pitanju migrantska kriza. Brojevi koji se često pominju u istraživanjima, kako stranih, tako i domaćih medija i vlasti, ne izgledaju tako veliki, ali sama nerasprostranjenost i nedovoljan nivo organizacije, dovode Bosnu i Hercegovinu do ogromnih sigurnosnih i drugih problema, uzrokovanih direktno ili indirektno migracijama – ulascima stranih državljana legalnim/nelegalnim putevima, nemogućnost zaposlenja istih, dugotrajni procesi azila i dr.

Sve prethodno navedeno i veliki broj drugih, socijalnih, humanitarnih i najprije ljudskih faktora, uzrok su nužnosti prisustva i pomoći Ujedinjenih nacija i njihove suradnje sa NVO u Bosni i Hercegovini. S obzirom da, sama država i njene vlasti, zbog niza institucionalnih, ekonomskih, organizacionih, kao i barijera po pitanju ljudske raspoloživosti i logistike, ne mogu ili ne žele same se pozabaviti ovim problemom, UN i NVO, moraju djelovati zajedno i brzo.

Neravnomjerna raspoređenost odgovornosti i manjak komunikacije od najvećih pa sve do najmanjih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini, uzrok su patnje migranata koji prolaze kroz Bosnu i Hercegovinu i pri tome su postali nagli sigurnosni problem, koji se ne rješava preko noći, posebno ne ukoliko se poštuju međunarodno pravo i međunarodne konvencije o ljudskim pravima, na koje je BiH stavila paraf.

Ujedinjene nacije, svakako mogu biti zabrinute, zbog nedostataka valjanog organizovanja u nekim dijelovima države, koji su najviše pogođeni migrantskom krizom, te velikog broja migranata koji su nezbrinuti. Pomenuto se moglo vidjeti i u saopštenju za javnost, koje se nalazi na stranici UN-a Bosna i Hercegovina, gdje se, između ostalog spominje kako „su i u 2020. nastavile raditi i

pružati podršku vlastima i ljudima u Bosni i Hercegovini (BiH) u rješavanju složenih pitanja mješovitih migracija migranata, izbjeglica i tražitelja azila.“⁵⁴

Također, umnogome su prepoznati naponi domaćih vlasti, kao i nevladinih organizacija koje rade na projektima bitnim za migrante i njihov boravak na području BiH. U pomenutom saopćenju, također je i navedeno kako UN, ne samo da pomaže u oblasti pandemije, nego i drugih aktuelnih problematika, bilo da se vežu za trenutnu svjetsku pandemiju ili druge vrste koordinacije unutar Bosne i Hercegovine.

UN konstantno pozivaju bosanskohercegovačke vlasti da, strategiju privedu kraju i predstave sistemsko rješavanje problema izazvanih migrantskom krizom. Također, u pomenutom saopćenju UN-a, pored već rečenog, nalazi se i shvatanje i valorizacija onoga što je Bosna i Hercegovina učinila dosadašnjem periodu, uz shvatanje da je jedna od zemalja tranzita i nije članica EU, te ne polaže ista prava kao druge države, članice EU. Navodi se, između ostalog, kako je Bosna i Hercegovina „preuzela odgovornosti prema međunarodnim ugovorima; poštovati, štititi i ispunjavati obaveze ljudskih prava. Pozdravljamo to što je BiH usvojila Globalni sporazum za izbjeglice (GCR) i Globalni sporazum za sigurne, uređene i regularne migracije (GCM). Oni pružaju BiH uspostavljen okvir vladavine zakona koji uređuje pitanja izbjeglica i migracije, i tretira sve takve osobe u skladu s međunarodnim standardima ljudskih prava, i dostojanstvom i poštovanjem.“⁵⁵

U nastavku rada, bitno je spomenuti dva ključna tijela UN-a, uključena u migracijske procese i inicijative, ne samo u Bosni i Hercegovini, već i u svijetu. Pomenuta tijela odnosno agencije su: IOM (Međunarodna organizacija za migracije), te UNHCR (Visoki komesarijat UN-a za izbjeglice).

2.1. IOM i Bosna i Hercegovina

Opisivanje pomoći UN-a domaćim vlastima i koordiniranje u veremenu masovnih svjetskih migracija i izbjeglištava, posebno protkanih dugotrajnim ratovima, kojima se ne nazire kraj, destabiliziranim regijama, kao i krajnjim sekularizmom i terorističkim djelovanjima, nemoguće je

---

⁵⁴ <https://bosniaherzegovina.un.org/bhs/105139-izjava-ujedinjenih-nacija-u-bosni-i-hercegovini-o-zabrinjavajućem-razvoju-situacije-sa>, pristupljeno: 6.8.2024.

⁵⁵ Ibidem.

bez IOM-a. IOM, kao dio Ujedinjenih nacija, zaslužna je za uređivanje i pripremu društava u svijetu na prijem i staranje o migrantima i njihov miran san u državi tranzita.

„Kao vodeća međunarodna organizacija za migracije IOM djeluje sa svojim partnerima u međunarodnoj zajednici na:

- Pomoći u suočavanju sa rastućim operativnim izazovima u upravljanju migracijama,
- Poboljšanju razumijevanja migracionih pitanja,
- Poticanju socijalnog i ekonomskog razvoja kroz migracije, i
- Čuvanju ljudskog dostojanstva i dobrobiti migranata.“⁵⁶

Nadalje, usmjerenja IOM-a, po pitanju samih migracija inače, ali i podrška koju nastoje pružiti, ne samo u Bosni i Hercegovini, nego i u zemljama svijeta, kao i u prostorima koji su krajnje siromašni, jesu, između ostalog:

- „Obezbijediti siguran, pouzdan, fleksibilan i ekonomičan servis osobama koje trebaju međunarodnu pomoć pri migraciji.
- Poboljšati humanije i uređeno upravljanje migracijama i djelotvorno poštivanje ljudskih prava migranata u skladu sa međunarodnim pravom.
- Ponuditi stručne savjete, istraživanja, tehničku saradnju i operativnu pomoć državama, međuvladinim i nevladinim organizacijama i drugim zainteresiranim stranama, kako bi se izgradili nacionalni kapaciteti i olakšala međunarodna, regionalna i bilateralna suradnja na pitanjima migracija.
- Pridonijeti gospodarskom i društvenom razvoju država kroz istraživanje, dijalog, dizajn i implementaciju programa migracija s ciljem maksimiziranja dobrobiti migracija.
- Pružiti podršku državama, migrantima i zajednicama u suočavanju sa izazovima neregularnih migracija, uključujući istraživanja i analize primarnih uzroka, dijeljenje informacija i najboljih iskustava, kao i omogućavanje razvoja fokusiranih rješenja.
- Biti primarna referentna tačka za informacije o migracijama, istraživanja, najbolje prakse, prikupljanje podataka, kompatibilnost i dijeljenje podataka.
- Promovisati, omogućiti i podržavati regionalnu i globalnu raspravu i dijalog o migracijama, uključujući međunarodni dijalog o migracijama, kako bi unaprijedili razumijevanje

---

⁵⁶ <https://bih.iom.int/bs/misija-i-strategija>, pristupljeno: 3.8.2024.

mogućnosti i izazova, koje migracije predstavljaju; identifikaciju i razvoj djelotvornih politika za rješavanje tih izazova i identifikaciju sveobuhvatnih pristupa i mjera za unaprjeđenje međunarodne saradnje.

- Pomoći državama kako bi se olakšala integracija migranata u njihovoj novoj sredini i uključivanje dijaspore kao partnera u razvoju.
- Sudjelovati u koordiniranim humanitarnim odgovorima u kontekstu međuagencijskih angažmana na tom polju i pružiti odgovarajuće usluge vezane za migracije u drugim izvanrednim ili post-kriznim situacijama, a koje se odnose na potrebe pojedinaca, čime se doprinosi njihovoj zaštiti.
- Provoditi programe koji olakšavaju dobrovoljni povratak i reintegraciju izbjeglica, raseljenih osoba, migranata i drugih pojedinaca koji trebaju međunarodne usluge vezane za migracije, u saradnji s drugim relevantnim međunarodnim organizacijama, a uzimajući u obzir potrebe i interese lokalne zajednice.
- Pomoći državama u razvoju i provođenju programa, studija i tehničke ekspertize u borbi protiv neregularnih migranata i trgovine ljudima, posebno ženama i djecom, na način koji je u skladu s međunarodnim pravom.
- Podržati napore država koje ulažu na polju migracija radne snage, posebno kratkoročne migracije, i druge vrste kružne migracije.“⁵⁷

IOM danas posjeduje širok krug djelovanja i kao takav, bavi se direktno pitanjima koja su vezana za migracije – preko saradnje sa vladama država koje se bore sa migracijama, rada sa civilima i civilnim organizacijama, nevladinim organizacijama, kao i stvaranju boljeg života za migrante i iskorištavanje migracija u pogledu ekonomskog i socijalnog rasta u svijetu.

IOM u svijetu broji preko 160 država članica i promatrača, sa preko 8 hiljada uposlenika, koji nastoje da kroz programe djelovanja IOM-a, reguliraju i valjano učestvuju u programima migracija u svijetu.

Na oficijelnoj internet stranici IOM-a za Bosnu i Hercegovinu, navodi se da Agencija, kako u svijetu, tako i u Bosni i Hercegovini, nastoji da radi u sljedećim područjima upravljanja migracijama:

---

⁵⁷ Ibidem.

- „Migracija i razvoj

Migracije se smatraju jednim od globalnih pitanja koja definišu početak dvadeset i prvog stoljeća, jer je sve više i više ljudi u pokretu danas nego u bilo kojem drugom trenutku u istoriji čovječanstva. Ako se njima pravilno upravlja, međunarodne migracije mogu doprinijeti rastu i prosperitetu zemlje porijekla i zemlje odredišta, kao i dobrobiti samih migranata. IOM, dakle, ima za cilj iskorištavanje razvojnih potencijala migracija u korist pojedinih migranata i društava.

Programske aktivnosti u ovoj oblasti su: promovisanje uspostave politike u području migracija, jačanje kapaciteta vlada i partnera za uključivanje migrantskih populacija u razvojne procese u njihovim zemljama porijekla, poticanje gospodarskog i razvoja zajednice u područjima sklonim ekonomski induciranim migracijama, podrška razvoju ljudskog kapitala kroz programe migracije radne snage, poboljšanje utjecaja novčanih doznaka na razvoj u obe zemlje, zemlje pošiljatelja i zemlje primatelja, i omogućavanje povratka i reintegracije kvalificiranih državljana.

- Migracija i zdravlje

Migranti u svakoj zemlji imaju koristi od poboljšanog standarda, fizičkog, mentalnog i društvenog blagostanja, što im omogućuje da znatno pridonese razvoju svojih zajednica, kao i razvoju društava zemalja domaćina. IOM nastoji promovisati sveobuhvatne preventivne i kurativne zdravstvene programe i usluge koje su korisne i dostupne migrantima, a zadovoljavaju potrebe država u upravljanju migracijama. IOM takođe pomaže u razvoju zdravstvene politike i izgradnji kapaciteta u cilju omogućavanja zdravstvene njege i poboljšanja zdravlja migranata.

- Olakšavanje procesa migracija

Mobilnost je bitna karakteristika današnjeg svijeta. Integrirana svjetska tržišta, pojava transnacionalnih mreža i brzi rast komunikacijskih tehnologija doprinose povećanju kretanja i visoko i nisko-kvalificiranih radnika, studenata, pripravnika, porodica i turista. Mijenjanje demografske i socijalne strukture u industrijaliziranom svijetu je stvorilo potrebu za radnicima i stručnjacima iz drugih zemalja. Masovna migracija predstavlja potencijalno teška prilagođavanja, ali gospodarstva koja žele ostati konkurentna ne mogu ignorirati potrebu za promjenom. Zakonite migracije radne snage na taj način mogu biti obostrano korisno rješenje.

Osim pružanja savjeta o politikama i pružanja tehničkih savjeta o reguliranju migracija radne snage i drugih migracijskih pokreta, IOM provodi programe pomoći vladama i migrantima vezane za zapošljavanje, učenje stranih jezika, kulturne orijentacije prije polaska, prekonzularne usluge podrške, prijem po dolasku i integraciju kao i njihov povratak. Ove usluge, prilagođene svakom programu, su osigurane u svim fazama procesa, od pružanja informacija i primanja zahtjeva, kroz provjere dokumenata, vođenje intervjua, procjenu zdravstvenog stanja i upravljanje logistikom, do podrške u integraciji koja može ublažiti poteškoće u prilagođavanju novoj kulturi, dok ujedno osigurava socijalnu harmoniju između novih i starih članova zajednice.

- Upravljanje kretanjem i hitnom & post – konfliktnom migracijom

Programi u ovom području uključuju pomoć pri preseljenju, pomoć u repatrijaciji, zatim u slučaju nužde i nakon hitnih aktivnosti. IOM pomaže izbjeglicama tokom i nakon krize, te pruža trajno rješenje za neke od tih izbjeglica kroz izbjeglička preseljenja. Štaviše, razvija aktivnosti kako bi se pomoglo interno raseljenim osobama, bivšim vojnicima, žrtvama etničkih sukoba i zajednicama koje su u tranziciji i procesu oporavka. Sa svojim iskustvom, IOM provodi opsežne kompenzacijske programe u post-konfliktnim područjima.

- Reguliranje migracija

Neregulirane migracije mogu uključivati društvene, financijske i političke troškove za pojedince, društva i vlade podjednako. Sveobuhvatni, transparentni i koherentni pristupi upravljanju migracijama mogu pomoći u rješavanju neregularnih migracija, uključujući krijumčarenja migranata i trgovinu ljudima, smanjiti negativan utjecaj migracije, i sačuvati integritet migracije kao prirodnog društvenog procesa. Dobro upravljanje migracijskim pitanjima na nacionalnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini sve se više prepoznaje kao ključno kako bi se osiguralo uredno i humanije kretanje stanovništva. IOM pomaže vladama u razvoju i provedbi migracijske politike, propisa i administrativnih mehanizama koji poboljšavaju upravljanje migracijama, u smislu zamjene neregularnih migracionih tokova, zakonitim i organizovanim koje služe interesima svih vlada. U tom aspektu IOM provodi programe za olakšavanje procesa dobrovoljnog povratka neuspješnih tražitelja azila, prevarenih osoba i drugih migranata i njihove reintegracije u zemljama porijekla, uzimajući u obzir potrebe i interese lokalne zajednice.

- Programi obeštećenja

Izazovi migracija u dvadeset i prvom stoljeću sve više zahtijevaju postupanje IOM-a izvan njegovih tradicionalnih usluga. Hitne i post-krizne situacije, na primjer, su nepredvidive i mogu se pojaviti u bilo kojem dijelu svijeta, a naročito kao posljedica ekološke degradacije i katastrofa. Isto tako, kako su vlade sve više pozvane da vrate i/ili nadoknade štetu osobama rasutim diljem svijeta koje su pretrpjele progon, raseljavanje, oduzimanje imovine, ili druge oblike osobne štete u prijašnjem režimu, IOM se poziva da pomogne kroz svoju globalnu mrežu.

- Opšti programi

Neke aktivnosti koje IOM poduzima su opšte prirode i podržavaju širok raspon programa iz specifičnih područja upravljanja migracijama. Među njima su migracijske politike, istraživanja, i pomoć prevarenim migrantima.

Istraživanja i analize su ključ za razumijevanje migracija, razvoj učinkovitih novih politika i projektiranje održivih praktičnih pristupa. Objavljivanje informacija o migracijskim trendovima, izazovima i prilikama je ključna funkcija Organizacije. Redovito objavljivanje

Izveštaja o migracijama u svijetu daje pregled glavnih migracijskih trendova i pitanja politika diljem svijeta.

IOM nastoji ojačati svoju ulogu u širenju, razumijevanju i provedbi Međunarodnog migracijskog prava. Zajedno s vladama i drugim partnerima u ovom području, IOM provodi obuke i aktivnosti na izgradnji kapaciteta Međunarodnog migracijskog prava. Redovite konsultacije među vladama koje se suočavaju sa zajedničkim migracijskim izazovima su postale osobito važne.

Uz materijalnu i logističku podršku IOM-a, regionalni procesi konsultacija postoje u Sjevernoj i Južnoj Americi, Europi, Africi i Azijsko-pacifičkoj regiji. Na globalnoj razini, međunarodni dijalog o migracijama vijeća IOM-a je glavni međunarodni forum za međuvladinu raspravu o migracijskoj politici, poticanje boljeg razumijevanja i saradnje u vezi migracija.

- Migracije, klimatske promjene i životna okolina

Okolišni faktori već dugo imaju utjecaj na globalne tokove migracija, ljudi su kroz istoriju napuštali mjesta s teškim ili pogoršanim uvjetima za život. Očekuje se da će migracije uzrokovane klimatskim promjenama rasti, a to može biti i strategija preživljavanja u slučaju klimatske promjene i uništavanja okoliša.

Migracije, klimatske promjene i okoliš su međusobno povezani. Baš kao što degradacija okoliša i katastrofe mogu uzrokovati migracije, kretanje ljudi također može ostaviti značajane posljedice na okolne ekosisteme. Migracija je često, čini se, pogrešno percipirana kao neuspjeh u prilagođavanju na promjene životne okoline. Umjesto toga, migracije mogu biti i strategija prilagođavanja na klimatske promjene i promjene u okolišu te su bitna komponenta socioekološke interakcije kojima treba upravljati, jer migracije mogu imati značajne posljedice na okoliš i za područja porijekla i za područja destinacije, kao i za migracijske rute između, te doprinijeti daljnjoj degradaciji okoliša.

Među dugoročnim ciljevima vezanim za ekološke migracije je podrška vladama pojedinih zemalja kako bi se smanjile ekološki inducirane migracije. IOM ima za cilj smanjenje ranjivosti populacije izložene ekološkim rizicima; pomažući populaciji u pokretu uzrokovanom ekološkim faktorima; i izgradnjom kapaciteta vlada i drugih aktera da se lakše suoče s izazovom ekoloških migracija.⁵⁸

Kada pređemo na opisivanje uloge UN-a, kroz djelovanje IOM-a u Bosni i Hercegovini, vidjećemo da BiH kroz migracije plaća veliki danak historijskim i kulturnim granicama, neuređenosti i nedostatku koordinacije unutar države. IOM se nakon dešavanja koja su pratila izgradnju BiH nakon okončanja rata i kroz proces stvaranja i održavanja mira, danas posvetila, gotovo pa isključivo, onome što mi poznajemo kao migrantska kriza i procesi ilegalnih migracija, koji uveliko pogađaju prostor Bosne i Hercegovine. IOM danas, također vrši i pomoć građanima i Vladi Bosne i Hercegovine u borbi sa migracijskom krizom i drugim kretanjima unutar bosanskohercegovačkih granica.

Provedba Strategije u oblasti migracija i azila u Bosni i Hercegovini (BiH), je u toku i provodi se prema planu. IOM, Švicarska agencija za razvoj i saradnju (SDC) i Ministarstvo sigurnosti BiH, među ostalim, provodi projekt kojim će provesti pojedine dijelove Strategije i dodatno izgraditi kapacitete Ministarstva sigurnosti za upravljanje pitanjima migracija.

Bosna i Hercegovina dijeli migracijske nadležnosti među velikim brojem agencija, tako da kapaciteti postoje, postoji potreba da se oni pojačaju i da se unaprijede postojeće strukture kako bi se osiguralo da se Ministarstvo sigurnosti može povezati brzo i učinkovito s EU i drugim relevantnim sudionicima.

---

⁵⁸ <https://bih.iom.int/bs/iom-u-svijetu>, pristupljeno: 8.8.2024.

Postoji dakle, potreba jačanja mehanizama za prikupljanje, razmjenu i analizu podataka, te povećanje razmjene informacija. Jačanje strukture će služiti kao referentna tačka za EU i druge relevantne partnere da prikupe sve informacije koje se odnose na migracije u BiH, kao i za pregled opšteg stanja u zemlji, takođe će poslužiti ne samo za poboljšanje komunikacije i učinkovitosti, nego i usklađenosti u upravljanju migracijama, osiguravajući da su svi državni i nedržavni akteri u BiH u mogućnosti da nastave konzistentan plan.

Nadovezujući se na postojeće strukture Ministarstva sigurnosti, kao što je Sektor za imigraciju, ova struktura ne bi trebala biti operativna, već radije usredotočena na prikupljanje, obradu i analizu podataka iz svih relevantnih institucija, kako bi se radili izvještaji i analize o migracijama. Njih bi trebalo onda distribuirati svim nadležnim tijelima u Ministarstvu sigurnosti i relevantnim agencijama kako bi se definirala politika, poboljšalo strateško planiranje, i pojačale operacije.

Ovako jedno ojačano tijelo će biti u skladu sa strukturama koje postoje u EU i drugim zemljama u regiji, i jedna ovakva inicijativa će pomoći u procesu integracije u EU, kao i u jačanju regionalne saradnje.

Ojačana struktura stoga bi trebala biti osposobljena da obezbijedi smjernice u vezi s nezakonitim migracijama, kao i sigurnosti, azilom i ekonomskim migracijama i razvojem. To bi omogućilo kreatorima politike bolje razumjevanje postojećih problema i izazova; prednosti i slabosti; nedostataka i potreba, kako bi se stvorile jasno definisane polazne crte za oblikovanje realnih i razumnih provedbenih planova za procjene nacionalnog rizika i za djelotvorno funkcionisanje sistema upravljanja migracijama.⁵⁹

Zemlje u regionu se susreću sa povećanim brojem neregularnih migranata porijeklom iz zemalja van regiona, koji prolaze kroz Zapadni Balkan, a glavne zemlje njihovog porijekla su Afganistan, Pakistan, Palestina, Sirija i Alžir. Frontex-ova mreža za analizu rizika (FRAN) u svom tromjesečnom izvještaju za period juli – septembar 2012 navodi da je u odnosu na prethodno tromjesečje, broj otkrivenih nezakonitih migranata u EU iz Sirije udvostručen, do skoro 4000 u tri mjeseca.

Porast broja nezakonitih migranata iz zemalja van regiona, u tranzitu kroz Zapadni Balkan, također je poslužio da se poveća broj i opseg kriminalnih organizacija koje se bave krijumčarenjem

---

⁵⁹ <https://bih.iom.int/bs/upravljanje-migracijama>, prustupljeno: 20.7.2024.

migranata, a očito je da će širenje vanjskih granica EU-a sa Zapadnim Balkanom, kao posljedica pristupanja Hrvatske EU, najvjerojatnije promijeniti prirodu i opseg migracijskih strujanja kroz Bosnu i Hercegovinu (BiH), uključujući i povećanje broja neregularnih migranata koji tranzitom preko BiH ulaze u EU kroz Hrvatsku.

S obzirom na nedavno pristupanje Hrvatske EU, granica među dvije države predstavlja glavnu kopnenu granicu sa EU, dugu preko 1000 km. U toku su inicijative za jačanje upravljanja migracijskim tokovima na ovoj granici, uključujući jačanje kapaciteta policijskih službenika obe zemlje u provođenju zajedničkih patrola, a od presudnog značaja je nadograđivanje postojećih sinergija i mehanizama kako bi se osiguralo da ova granica ne postane visoko propusna tačka ulaska u EU. To je kritična tačka i uzimajući u obzir da je Zapadni Balkan važna spona u transportu droge u EU, koju dobro organizovane i profesionalne kriminalne grupe koriste kao davno uspostavljenu rutu za krijumčarenje. Iako krijumčarenje heroina tradicionalno čini veći dio ovog pitanja krijumčarenja droge, izvještaj UNODC- a (Ured Ujedinjenih naroda za droge i kriminal) 2012. godine naglašava jasno povećanje krijumčarenja kokaina preko Balkana u zadnjih nekoliko godina, što svjedoči o kontinuiranoj važnosti ove rute krijumčarenja.

Pristupanjem Hrvatske EU vjerojatno će se povećati broj migranata koji se vraćaju u BiH iz Hrvatske na temelju Sporazuma o readmisiji između dvije zemlje, od presudnog značaja je da se taj proces prati kako bi se osiguralo da su mehanizmi i strukture, uspostavljeni u BiH za upravljanje migracijama, u usponu zadržavajući pritom ljudska prava i dostojanstvo migranata.

Primijećeno je da su nezakonite migracije sve bolje organizovane, s povećanim postotkom povratka migranata ponovnom nezakonitom prelasku granica, čime se povećava pritisak na državne resurse BiH. Kao rezultat ciljanih i strateških inicijativa financiranih od strane EU i bilateralnih donatora, niz struktura i mehanizama koji se odnose na upravljanje migracijama su na snazi u BiH i kapaciteti nadležnih tijela su adekvatni za upravljanje sadašnjom situacijom. Međutim, te strukture i mehanizmi su uspostavljeni kao odgovor na situaciju u datom trenutku, tako da će se nadležna tijela u zemlji vjerojatno teško boriti sa sve većim brojem neregularnih migranata iz zemalja van regiona, bez pružanja daljnje podrške i ciljane intervencije.

Povratak i readmisija su problematični; Bosna i Hercegovina je potpisala ugovore o readmisiji sa drugim zemljama u regionu, takođe su potpisani ugovori i sa Turskom i Moldavijom, ali još nisu

ratificirani. Iako je u zadnjih nekoliko godina bilo mnogo bilateralnih pregovora sa zemljama van regiona, vrlo malo je ugovora o readmisiji potpisano. Sporazum o readmisiji sa

Turskom sadrži nedovoljno formuliranu klauzulu o državljanima trećih zemalja. Dakle, povratak državljanina treće zemlje u Tursku nije sistematska procedura u okviru sporazuma kako je navedeno. U praksi to ne predstavlja ugovor koji bi omogućio povratak državljanina treće zemlje/neregularnih migranata iz regiona, a BiH ulaže veliki dio svog ograničenog proračuna na identifikaciju i transfer tih migranata iz jedne zemlje u drugu.

Dok nacionalni sistemi u BiH uključuju mehanizme koji omogućavaju dobrovoljni povratak neregularnih migranata u zemlje porijekla, učinkovitost tih mehanizama je otežana zbog nedostatka sredstava, a time je povratak nezakonitih migranata iz zemalja van regiona u zemlju porijekla rijetka praksa.

U kontekstu budućih procesa pristupanja EU i odgovarajućih mjera za integraciju u njima, sve zemlje u regiji će se morati pridržavati EURODAC propisa nakon pristupanja. Stoga će pružanje tehničke pomoći za nadogradnju / uspostavu nacionalnih računalnih registracionih sistema za neregularne migrante i tražitelje azila, predstavljati inicijativu s dugoročnom perspektivom. Svaki zahvat treba težiti uključivanju biometrijskih identifikatora (otisci prstiju), u skladu s pravilima EU i standardima u BiH, te osigurati usklađenost sa Uredbom EC 862/2007 i potpunu kompatibilnost s EURODAC sistemom zemalja članica EU. To bi trebalo biti dopunjeno kroz razvijanje kapaciteta nadležnih tijela u zemlji, kako bi se osiguralo da su u mogućnosti da upravljaju sistemom u skladu s EURODAC pravilima i standardima, kao i

Uredbom EC 862/2007. Da bi se olakšala razmjena podataka i kako bi se poboljšalo upravljanje nezakonitim migracijama, od presudnog je značaja uskladiti zakonske odredbe s pravnom stečevinom EU-a u pogledu biometrijskog prikupljanja podataka, zaštite podataka i razmjene informacija.

Kapaciteti Zajedničkog centra za analizu rizika (JRAC) zahtijevaju poboljšanje u provedbi procjene i analize rizika i naknadnog dijeljenja saznanja, te koordiniranje aktivnosti na subregionalnoj razini, kao i razvoj nacionalne strategije. JRAC olakšava dijeljenje informacija i koordinaciju analize rizika među agencijama povezujući analitičke sposobnosti agencija za upravljanje granicom i Ministarstvo sigurnosti. Međutim, još uvijek postoji prostor za poboljšanje

kapaciteta za analizu rizika, Zajedničkog Centra za analizu rizika (JRAC), posebno u kontekstu identifikiranja i razumijevanja rizika vezanog za pristupanje Hrvatske EU, a time i bolje predviđanje budućih trendova i predlaganje mjera.

Značajan problem s kojim se suočava BiH po pitanju povratka neregularnih migranata je nedostatak mehanizama za pozitivnu identifikaciju. Ovo pitanje je naglašeno porastom neregularnih migranata iz zemalja izvan regiona, od kojih većina nisu u posjedu bilo kakvih identifikacionih dokumenata. Jačanje mehanizama za suradnju sa van-regionalnim zemljama porijekla tih migranata bi poslužilo skraćivanju procesa utvrđivanja identiteta i povećalo mogućnosti za njihov učinkovit povratak.⁶⁰

Vijeće za regionalnu saradnju (Regional Cooperation Council - RCC) i dalje igra ključnu ulogu u poticanju regionalne saradnje i podrške europskoj i euro-atlantskoj integraciji u Jugoistočnoj Europi. Stoga, svaka inicijativa usmjerena na jačanje regionalne saradnje i koordinacije treba imati za prioritet aktivno sudjelovanje RCC-a.

Na zahtjev Europske komisije (EC), IOM je poduzeo studiju izvodljivosti kako bi se utvrdila trenutna situacija unutar Zapadnog Balkana u pogledu tranzita nezakonitih migracija, iz zemalja porijekla van regiona, i da bi se identificirala i konceptualizirala praktična rješenja u njoj, usmjerena na ključne elemente utvrđene od strane same EC. Direktna, „on-the-ground“ priroda istraživanja je omogućila istraživačima da identificiraju većinu relevantnih pitanja, a istraživanje je obuhvatilo susrete sa velikim brojem državnih i nedržavnih aktera, osiguravajući da izvještaj ostane dosljedan situaciji u svakoj zemlji i da odražava širok spektar prioriteta, interesa i nacionalnih posebnosti.

Studija je istaknula da se priroda migracijskih tokova u regiji promijenila u posljednjih nekoliko godina, a Bosna i Hercegovina (BiH) - kao i ostale zemlje u regiji - sada se susreće sa sve većim brojem nezakonitih migranata iz zemalja porijekla van regiona. U kontekstu ovog povećanja, postoji potreba za daljom regionalnom koordinacijom i saradnjom u cilju zaustavljanja nezakonitih migracijskih tokova prema EU. Ono što je svojstveno nezakonitim migracijama na Zapadnom Balkanu je multilateralna briga, a željeni rezultati se mogu postići ako zemlje u regiji sarađuju i koordiniraju svoje aktivnosti da bi ih riješili.

---

⁶⁰ <https://bih.iom.int/bs/neregularne-migracije>, pristupljeno: 21.7.2024.

Bosna i Hercegovina je član Centra za sprovođenje zakona u Jugoistočnoj Europi (SELEC) i Regionalne inicijative za migracije, azil i izbjeglice (MARRI). Uzimajući u obzir promjenjivu prirodu migracijskih tokova, kao što je već istaknuto, ima prostora za jačanje kapaciteta MARRI-a, kako bi ga se pozicioniralo kao središnji koordinacijski mehanizam na regionalnoj razini u kontekstu upravljanja migracijama.

Vlasti u BiH podržavaju uspostavu regionalne raspodjele za Fond za dobrovoljni povratak (AVR) kojim bi upravljala međunarodna organizacija ili regionalna inicijativa, a koji bi omogućio organizaciji/inicijativi da brzo reaguje na promjene u trendovima širom regiona i pravovremeno mobilizira resurse za dodjelu sredstava, gdje su najpotrebnija. Ovaj regionalni fond bi također predstavljao logičniju i učinkovitiju intervenciju nego AVR na državnoj razini, budući da brojevi na državnoj razini nisu konstantni i mogu se vremenom mijenjati, a također bi omogućio interveniranje sa jedne centralne lokacije što smanjuje upravljačke i administrativne troškove.

Kao dopuna gore navedenom, postoji prostor za jačanje konzularne saradnje s Crnom Gorom i Srbijom u onim zemljama porijekla u kojoj je jedna od zemalja ima diplomatsku prisutnost.

Takva inicijativa će omogućiti saradnju u pogledu identifikacije državljana trećih zemalja i poboljšati proces njihovog povratka i readmisije.

Kako se priroda nezakonitih migracija na Zapadnom Balkanu promijenila, većina tražitelja azila i ilegalnih migranata su sada porijeklom izvan regije. Međutim, zemlje u regiji Zapadnog Balkana trenutno nemaju pristup prevodiocima za sve jezike kojim većina tih migranata govori, kao ni finansijskih sredstava da samostalno osiguraju pružanje usluga prevođenja za sve te jezike. Regionalna baza prevodilaca, kojoj će svaka zemlja imati pristup, može ublažiti probleme s kojima se suočavaju pojedine zemlje u komunikaciji s azilantima i nezakonitim migranatima porijeklom iz zemalja van regiona. Regionalna lista prevodilaca bi predstavljala isplativ pristup, za koju bi zemlje u regiji dijelile resurse, a pristup bi bio omogućen putem videokonferencije kao i prevođenje na licu mjesta. Stvaranje baze prevodilaca kojom bi se koristila svaka zemlja u regiji je rješenje koje je pozdravljeno od strane svih učesnika studije kao dugoročno i isplativo rješenje, kroz koje bi se razgovori s tražiteljima azila u BiH mogli voditi preko videokonferencijske veze / Skype-a.

U kontekstu ulaska Hrvatske u EU, prekogranična saradnja s Crnom Gorom i Srbijom bi trebala biti fokus buduće inicijative, koja bi se izgradila na postojećim mjerama i tekućim inicijativama i koja bi osigurala da su tri zemlje u mogućnosti savladati bilo kakve promjene u prirodi i razmjeri prekograničnih prekršaja i nezakonitih migracija u kontekstu održavanja vanjske granice s EU. Inicijative se trebaju usredotočiti na približavanje EU zemljama u regiji, kroz sprovođenje koordiniranih mjera u borbi protiv prekograničnih prekršaja, jačanje administrativnih i operativnih kapaciteta, te podršku izgradnji kapaciteta svih nadležnih tijela uključenih u upravljanje migracijama.

IOM je u procesu implementacije projekta čiji je cilj uspostavljanje trilateralnog Centra za policijsku saradnju (PCC) uz granicu BiH, sličan onima koji već djeluju unutar EU. Centar za policijsku saradnju će olakšati brzu razmjenu informacija između agencija za provođenje zakona iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Srbije, i promovirati jačanje kapaciteta i razvoj regionalne operativne saradnje. Centar će omogućiti povećanu saradnju između graničnih službenika u pogledu granične sigurnosti, borbe protiv organiziranog kriminala, ilegalne migracije i trgovine ljudima i krijumčarenja. Centar će u potpunosti biti u skladu sa schengenskim standardima sigurnosti granica i dovesti BiH bliže pravnoj stečevini EU-a. Ulaganje u PCCs u prepristupnoj fazi stvorit će učinkovite alate koji će i dalje funkcionirati nakon što BiH postane dio Evropske unije. Projektom će se uspostaviti standardizirani postupci za razmjenu informacija i donošenje zajedničkih smjernica za obuku, koji uzimaju u obzir zakonodavstvo EU i najbolje prakse, kao i posebne potrebe BiH. U tom kontekstu, projekt će ne samo stvoriti strukturu koja će ostati u potpunosti praktična i nakon ulaska u EU, već je zamišljen i kao struktura koja će dovesti do uspostave drugih centara u regiji.

Zakonski okvir i kapaciteti na nacionalnim razinama u regiji trenutno sprečavaju bilo kakve inicijative usmjerene na razmjenu EURODAC tipa informacija. Bitno je da sve zemlje Zapadnog Balkana na jednakoj tehničkoj razini i u isto vrijeme, omoguće nužne promjene u nacionalnom zakonodavstvu i razvoj neophodnih ugovora u regiji. Stoga je bitno uspostaviti i podržati redovne regionalne sastanke koji se temelje na postojećim regionalnim inicijativama, a uključuju i

sudjelovanje stručnjaka iz zemalja članica Europske unije, kako bi se uskladile politike vezane za migracije, zakonodavstvo i operativne procedure.⁶¹

2.2. UNHCR u Bosni i Hercegovini

Kako nam je svima poznato, već odavno, tačnije od 1950. godine, UNHCR je dio Ujedinjenih nacija, odnosno agencija koja se stara o izbjeglicama širom planete Zemlje. Ova agencija UNa, također je posvećena i zaštiti izbjeglica i njihovih prava, kao i njihovom prihvatanju u novim društvima i stvaranju boljitka za iste.

Kao „primarna odgovornost za zaštitu izbjeglica uvijek je pri vladi zemlje u kojoj žive izbjeglice.“⁶² Kao potpisnica Konvencije UN -a o statusu izbjeglica koja je objavljena 1951., te Protokola koji je objavljen 1967. godine, bosanskohercegovačka vlast, preuzela je odgovornost za prihvatanje azilanata, kao i dodijelu statusa izbjeglica u Bosni i Hercegovini. „Sama uloga UNHCR-a u Bosni i Hercegovini usmjerena je na rad s vladom, nevladinim i drugim organizacijama, mrežama volontera i zajednicama kako bi se osigurala zaštita izbjeglica i tražili azila koji dolaze u Bosnu i Hercegovinu.“⁶³

UNHCR se tako nastoj zalagati za one kojima su pomenute usluge potrebne, kao i za „poboljšanje politike i usluge koja koristi životno traženje azila i izbjegavanje. UNHCR podržava da se poboljša proces kroz koji se ljudi mogu prijaviti za azil i pristupiti pravima.“⁶⁴

„Prema potrebi, UNHCR podržava vladu u rješavanju nedostataka u ispunjavanju osnovnih potreba traženja azila i izbjegavanja. U nekim slučajevima, UNHCR pruža podršku kada postoje praznine vezane uz smještaj, vodu, sanitarne uvjete, hranu, osnovne predmete za domaćinstvo, zdravlje, obrazovanje, pružanje informacija, koordinaciju i upravljanje smještajnim kapacitetima. UNHCR to čini direktno, radi sa partnerima, kroz zagovaranje i koordinaciju. Uloga UNHCR-a varira od mjesta do mjesta, ovisno o identificiranim potrebama i partnerstvima. UNHCR pomaže roditeljima da ih povežu sa partnerima koji mogu pružiti psihosocijalnu podršku i pravni savjet i zastupanje. UNHCR također pruža podršku vladinim zvaničnicima, osoblju nevladinih

---

⁶¹ <https://bih.iom.int/bs/regionalna-saradnja>, datum pristupa: 21.08.2021. godine, pristupljeno: 20.7.2024.

⁶² <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/about-unhcr-in-bosnia-and-herzegovina/>, pristupljeno: 20.7.2024.

⁶³ Ibidem.

⁶⁴ Ibidem.

organizacija (NVO) i drugim korisnicima kako ne bi prenijeli svoje kapacitete za razumijevanje i odgovaranje na potrebe izbjeglica.“⁶⁵

2.3. Uloga NVO-a u migracijskim procesima u Bosni i Hercegovini

Nevladine organizacije u Bosni i Hercegovini, od velike su pomoći u borbi protiv migrantske krize i kroz pružanje pomoći migrantima, kao i domaćim stanovnicima, nastoje učiniti ono što vlasti ne mogu ili ne žele, zbog ličnih, političkih i drugih razloga. Nadalje, kroz pružanje pomoći korisnicima, izražava se solidarnost i nadgradnja međuljudskih odnosa, te stvaranje života dostojnog čovjeka za one koji se nađu na prostoru Bosne i Hercegovine. U nastavku, mahom ćemo nabrojati organizacije koje se bave ovakvim radom, te predstaviti njihove osnovne namjene na terenu, kada je u pitanju staranje o migrantima/izbjeglicama. U NVO, koje surađuju direktno sa IOM-om i UNHCR-om, kao glavnim tijelima UN-a pri izbjeglicama i migrantima, ubrajaju se sljedeće organizacije:

- Crveni krst i Crveni polumjesec

„Društvo Crvenog krsta Bosne i Hercegovine nudi razne vrste pomoći tražiteljima azila i izbjeglicama, te radi u suradnji s IOM-om, UNHCR-om, vladom i drugim akterima na terenu. Crveni krst je prisutan u cijeloj zemlji, ali je povećan fokus na potporu tražiteljima azila i migrantima na ključnim mjestima, kao što je to slučaj u Unsko-sanskom kantonu.“⁶⁶ Također, obnova porodičnih veza je u reonu djelovanja Crvenog krsta u Bosni i Hercegovini, što podrazumijeva spajanje i u mrežavanje sa porodica koje su razdvojene.

- Vaša Prava BiH

„Vaša prava BiH (VP) je nevladina organizacija i jedan od partnera UNHCR-a koji nudi besplatne pravne informacije, pravne savjete i usluge pravne pomoći. Azil u Bosni i Hercegovini jedno je od njihovih glavnih područja stručnosti.

Za pomoć možete kontaktirati Vaša prava:

- Besplatni oravni savjeti za postupak azila u Bosni i Hercegovini;

---

⁶⁵ <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/about-unhcr-in-bosnia-and-herzegovina/>, pristupljeno: 25.7.2024.

⁶⁶ <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/red-cross-society/>, pristupljeno: 26.7.2024.

- Informacije o pravima i obavezama;
- Pristup pravdi bez diskriminacije;
- Komunikacija sa domaćim vlastima po pitanju postupka azila.

Djelatnici Vaših prava često su prisutni u brojnim prihvatnim centrima u Bosni i Hercegovini, uključujući Izbjegličko prihvatni centar Salakovac, Centar za azil Delijaš, Tranzitni / Prihvatni centar Ušivak i druge centre u Unsko-sanskom kantonu.⁶⁷

- Dansko vijeće za izbjeglice

„Dansko vijeće za izbjeglice (DRC) je međunarodna nevladina organizacija koja u Bosni i Hercegovini pruža podršku ugroženim izbjeglicama i migrantima na području Unsko-sanskog kantona, Mostara, Sarajeva i Tuzle. DRC je aktivan u dva ključna područja:

- Zdravstvena zaštita

Od početka 2019. godine, DRC je odgovoran za pružanje primarne zdravstvene zaštite i ograničenu količinu sekundarne zdravstvene zaštite u brojnim prihvatnim centrima. U Unskosanskom kantonu to su PPC Bira, PPC Miral, PPC Sedra i PPC Borići. U Sarajevu je uključen PPC Ušivak, a u Mostaru PPC Salakovac. Medicinski timovi redovno posjećuju svako od tih mjesta i osiguravaju preglede i upućivanja.

- Zaštita:

DRC upošljava osoblje koje se bavi sprečavanjem, smanjenjem/ublažavanjem i reagovanjem na rizike i posljedice nasilja, prisile, namjernog lišavanja i zlostavljanja osoba, grupa i zajednica. Preciznije, osoblje DRC-a je prisutno u jednom broju u nekoliko prihvatnih centara, ali također provodi terenski pristup na drugim područjima gdje se zna da se izbjeglice i migranti okupljaju. Na tim mjestima osoblje radi na prepoznavanju ranjivih izbjeglica i migranata kojima su potrebne specifične usluge i direktno pružanje tih usluga ili upućivanje na pružatelje usluga:

- Razgovara s tražiteljima azila, izbjeglicama i migrantima kako bi identifikovali moguće ugroženosti i potrebe;

---

⁶⁷ <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-seek-help/vasa-prava-bih/>, pristupljeno: 29.7.2024.

- Upućuje žrtve nasilja zasnovanog na spolu ili seksualnoj opredjeljenosti ka nadležnim službama;
- Upućivanje lica koja su pod rizikom seksualnog i rodno zasnovanog nasilja u sigurne kuće;
- Upućivanje na pružatelje usluga psihosocijalne pomoći;
- Upućivanje Crvenok krstu za obnavljanje porodičnih veza;
- Upućivanje djecu (lica mlađa od 18 godina) bez roditeljskog staranja ili staratelja u Centar za socijalni rad, zbog imenovanja staratelja;
- Upućivanje na Vaša prava (UNHCR-ov partner za pružanje besplatne pravne pomoći) za besplatnu pravnu pomoć i informacije;
- Upućivanje Službi za poslove sa strancima radi izražavanja namjere za traženje azila;
- Upućivanje na IOM radi dobrovoljnog povratka i reintegracije.⁶⁸

Pored dva prethodno nabrojana, tu su između ostalog i pomoći volontera kao i stanovništva, na početku same krize i do stvaranja kakvih-takvih uslova za boravak i bivanje migranata, gotovo pa jedinstvenu ulogu u prihvatanju migranata, odigrali su volonteri i službe zaslužne za pomoć drugima u nevolji. Jedna od takvih fondacija, jeste i Fondacija BH inicijativa žena (BHWI), koja kao NVO, pruža partnerstvo UNHCR-u, kroz usluge psihosocijalne pomoći, prevođenja i drugih, za njih mogućih stručnih aktivnosti.

---

⁶⁸ <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-seek-help/the-danish-refugee-council/>, pristupljeno: 22.7.2024.

ZAKLJUČAK

Tema ovog rada, kojim smo se bavili, bila je uloga Ujedinjenih nacija u svim procesima u Bosni i Hercegovini, koji se tiču migracija, te suradnja sa vlastima unutar Bosne i Hercegovine. Obraditi ovakvu temu, s obzirom da, mnogo bolje i lakše je iskazati opisno ono što se vidi na terenu, negoli ono što je napisano u izvorima, dokumentima i dr. spisima, predstavljalo je veliki izazov.

Područje Bosne i Hercegovine, koje je kroz historiju gotovo pa uvijek bilo pogodno za dolazak stranih državljana i stranih izaslanika, kao i drugih nacionalnosti i njihov boravak i ostanak unutar granica Bosne i Hercegovine, ovoga puta ne biva krajnja destinacija migranata, već samo jedan dio rute, odnosno jedan kamen u moru drugih nastojanja. EU je u periodu migracijske krize i ogromnog priliva migranata sa prostora koji pripada Aziji i Africi, pokazala da njeno djelovanje po pitanju sigurnosnih i drugih problema te vrste, kao što je, donekle, sekuritizirani problem migracija i migracijskih/globalnih tokova osoba, nije na najvećem i najboljem nivou.

Pokazalo se da, države članice, ipak imaju mnogo veći suverenitet ukoliko se ugrožavaju njihove vjekovima poznate i ocrtane granice, kao i njihova suverenost unutar istih. Neke zemlje, poput Mađarske, kako je to navedeno i u samome radu, imale su malo striktniji pristup, dok su neke, u nemogućnosti da zaštite sve svoje granice od ilegalnih i drugih načina prelaska, ipak pogođene ogromnim brojevima migranata i tražilaca azila u tim državama.

Bosna i Hercegovina, kao država tranzita, gotovo pa najviše je pogođena stavovima EU, odnosno onih država sa kojima graniči, zbog odbijanja prolaza migranata prema Njemačkoj i drugim, najvećim zemljama, centrima moći unutar Europe.

Ujedinjene nacije, kao takve, kroz poštivanje međunarodnih protokola i ukazivanje drugim državama na rad i saradnju sa njenim organizacijama, kao i apelima na države članice da pomognu državama koje se nalaze na rutama za krijumčarenje i ilegalne/legalne prelaze preko granica, kako bi došli do željenog cilja, nastojale su i još uvijek nastoje da održe jedinstven globalan pristup migracijama. Pristup migracijama u Bosni i Hercegovini, od strane agencija i organizacija pod pokroviteljstvom Ujedinjenih nacija, zaista je na visokom nivou. Svakako da, učestvovanje domaćih vlasti, kao i velikog broja volontera i Nevladinih organizacija, od velike su pomoći u implementaciji globalnih sporazuma o migracijama i poboljšanja statusa migranata u Bosni i Hercegovini.

Predstavljanje određenog političkog stava i njihova potkrijepljenost i tvrdnje, koje su mahom lažne, nisu bile predmet ovog istraživanja. Ipak, predmet samog istraživanja, bile su donekle vlasti unutar Bosne i Hercegovine i njihov pristup migracijama u posljednjim godinama. Nakon 2015. godine, Bosna i Hercegovina, bilježila je, kako je to u radu prikazano, ogroman rast priliva osoba, ilegalnim i legalnim putem u Bosnu i Hercegovinu, što je izazivalo bijes i negodovanje građanstva i predstavnika vlasti na lokalnim nivoima. Zašto su vlasti na lokalnom nivou, reagovalе onako kako su reagovalе? – reklo bi se je glavni razlog tome, nedostatak koordinacije i organizacijska šrktost koju su pokazali sigurnosni, pravni i upravni organi Bosne i Hercegovine.

Sam rad, kroz svoj metodološki okvir, navodi i glavnu hipotezu koje smo morali i trebali potkrijepiti i odbraniti na objektivan i donekle sofisticiran način, zbog pomenute oskudnosti. Glavna hipoteza rada koji je za nama, glasila je: Procesi migracija u Bosni i Hercegovini, izazov su za domaće vlasti, što implicira na nedvojbenu potrebu za dodatnim miješanjem i intervencijom Ujedinjenih nacija pri održavanju procesa na odgovarajućem nivou i nivou dostojnom čovjeka. Mišljenja, odnosno interpretiranja o procesima migracija kao i migracijskom profilu i glavnim dokumentima koje su izradile vlasti u Bosni i Hercegovini, ponajbolje govore o potvrdi onoga što se navodi u glavnoj hipotezi. Svjedoci smo činjenice da, bez učešća Ujedinjenih nacija i njihovih tijela za pomoć migrantima, izbjeglicama i sigurnosnim situacijama, Bosna i Hercegovina ne bi bila u stanju sama iznijeti ovakve procese, te bi oni, u velikoj mjeri napravili još teže uslove za građane Bosne i Hercegovine te, s obzirom na broj pridošlih, izazvali još veće sigurnosne i socijalne probleme i pomjeranja.

Važno je napomenuti da, osjećaj empatičnosti naroda na ovom prostoru, posebice u Entitetu Federacija Bosne i Hercegovine, igra veliku ulogu u pomoći i htijenju volontera i Nevladinih organizacija, zbog dešavanja u bliskoj historiji, koja je označila veliki period u historijskim sukobima, kako kažu, građanskim.

Ovakav dokument, najbolje govori i predstavlja činjenice o nužnosti postojanja Ujedinjenih nacija, govori najbolje o svrhama kojima služe, onome što znače državama diljem svijeta i pokazuje moć zajedničkog djelovanja, velikog broja na malom prostoru. Uloga Ujedinjenih nacija u migracijskim procesima u Bosni i Hercegovini, zaista je nemjerljiva, ali i iskazivanje zahvalnosti prema potonjim, ne predstavlja nešto čime bi se domaće vlasti mogle, barem ne previše, pohvaliti.

BIBLIOGRAFIJA

a) Časopisi

1. Mikac, R., Dragović, F. (2017). „Masovne migracije: izazovi, posljedice i put naprijed“, Forum za sigurnosne studije, Vol. 1, No. 1, str. 130-152.
2. Mikail, B. (2013). „Refugees in the MENA region: what geopolitical consequences?“, FRIDE, POLICY BRIEF, No. 162 - Juli 2013.
3. Tatalović, S., Malnar, D. (2015). „Sigurnosni aspekti izbjegličke krize“, Političke analize: tromjesečnik za hrvatsku i međunarodnu politiku, Vol. 6 No. 23., Str. 23-29.

b) Dokumenti

1. IOM International Organization for Migration. (2004). Osnove upravljanja migracijama – Vodič za kreatora politike djelovanja, Drugi dio – Kreiranje politike migracija, Geneva.
2. Vlada Republike Hrvatske, (2007). Migracijska politika Republike Hrvatske za 2007/2008. godinu, Narodne novine br. 83/2007, 10.
3. Migracijski profil Bosne i Hercegovine za 2016. godinu, Ministarstvo sigurnosti BiH, Sarajevo, 2017. godine;
4. Migracijski profil Bosne i Hercegovine za 2020. godinu, Ministarstvo sigurnosti, Sarajevo, 2021. godine.
5. Svetska enciklopedija mira, Tom I, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, centar za demokratiju, Gutenbergova galaksija, Beograd, 1998.
6. IOM, DTM Anketa praćenja kretanja u BiH za 2021, provedena u pet privremenih prihvatnih centara od 18. novembra do 24. decembra 2021.

c) Internet izvori

1. International Organization for Migration, DTM Europe Displacement Tracking Matrix (DTM) October – December 2021, dostupno na:

https://dtm.iom.int/sites/g/files/tmzbd11461/files/reports/Q4%202021%20Narrative%20Overview_0.pdf

2. Strategija u oblasti migracija i azila i Akcioni plan za period 2016-2020. godina Sarajevo, mart 2016. Godine, dostupno na:

<https://bih.iom.int/sites/bih/files/Strategy/Strategija%20BiH%202016.pdf> /

3. <https://nationalgeographic.rs/istorija-i-kultura/arheologija/a18293/fenomen-migracija.html>

4. Human migration, dostupno na: <https://www.britannica.com/topic/human-migration>

5. United Nations, dostupno na: <https://www.un.org/>

6. Smjernice za postupanje regionalnih monitoring timova za borbu protiv trgovine ljudima u BiH, dostupno na:

<https://bih.iom.int/sites/bih/files/TRAFIC/SMJERNICE%20ZA%20POSTUPANJEREGIONALNIH%20MONITORING%20TIMOVA%20ZA%20BORBU%20PROTIVTRGOVINE%20LJUDIMA%20U%20BOSNI%20I%20HERCEGOVINI.pdf>

7. Tampere European Council, Presideny Conclusions, dostupno na: http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm

8. The Stockholm Programme – An open and secure Europe serving and protecting the citizens, Council of the European union, Brussels, 2 December 2009, dostupno na: http://ec.europa.eu/justice_home/news/intro/doc/stockholm_program_en.pdf

9. Publication Office of the European Union, dostupno na: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/10/st05/st05842-re02.en10.pdf>

10. The European Agenda on Security, dostupno na: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/elibrary/documents/basic-documents/docs/eu_agenda_on_security_en.pdf.

11. Publication Office of the European Union, dostupno na: http://ec.europa.eu/dgs/homeaffairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/communication_on_the_european_agenda_on_migration_hr.pdf

12. EUROPOL, Godišnji izvještaj za 2020, dostupno na: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/emsc_4th_annual_activity_report_-_2020.pdf
13. UNHCR Europe, dostupno na: <https://www.unhcr.org/see/about-us/population-trends>
14. OSCE, Procjena situacije u vezi sa migrantima i izbjeglicama u Bosni i Hercegovini, dostupno na: <https://www.osce.org/files/f/documents/3/b/397322.pdf>
15. Arnautović, M., Čilić, U. Migrantska kriza: dvije godine nakon lutanja kroz BiH, dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/migrantska-kriza-dvije-godie-lutanja-kroz-bih/30344508.html>
16. Ministarstvo bezbjednosti Bosne i Hercegovine, Migracioni profil Bosne i Hercegovine za 2020. godinu, dostupno na: https://dijaspora.mhrr.gov.ba/wp-content/uploads/2021/06/MIGRACIONI-PROFIL_2020_-BOS.pdf
17. UN, Compact for Migration, dostupno na: <https://refugeesmigrants.un.org/definitions>
18. UN, International migration, dostupno na: <https://www.un.org/en/global-issues/migration>
19. UNHCR, O UNHCR-u u Bosni i Hercegovini, dostupno na: <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/about-unhcr-in-bosnia-and-herzegovina/>
20. UNCHR, Dansko vijeće za izbjeglice, dostupno na: <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-seek-help/the-danish-refugee-council/>
21. <https://unfoundation.org/blog/post/6-facts-about-migration-you-should-know/>
22. <https://bosniaherzegovina.un.org/bhs/105139-izjava-ujedinjenih-nacija-u-bosni-i-hercegovini-o-zabrinjavajucem-razvoju-situacije-sa>
23. <https://bih.iom.int/bs/misija-i-strategija>
24. <https://bih.iom.int/bs/iom-u-svijetu>
25. <https://bih.iom.int/bs/upravljanje-migracijama>
26. <https://bih.iom.int/bs/neregularne-migracije>
27. <https://bih.iom.int/bs/regionalna-saradnja>

28. <https://frontex.europa.eu/we-know/migratory-routes/western-balkan-route/>
29. <https://www.unhcr.org/see/about-us/main-activities>
30. <https://www.unhcr.org/ibelong/>
31. <https://www.osce.org/annual-report/2018>
32. <http://www.un.org/Overview/unmember.htm>
33. <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-seek-help/vasa-prava-bih/>

Skraćenice

1. AVR - Fond za dobrovoljni povratak
2. BHWI - Fondacija BH inicijativa žena
3. BiH – Bosna i Hercegovina
4. DRC - Dansko vijeće za izbjeglice
5. EC – Europska komisija
6. EU – Europska unija
7. EURODAC - Baza podataka otisaka prstiju za tražitelje i identifikaciju tražitelja azila i nezakonitih migranata;
8. FRAN - Frontex-ova mreža za analizu rizika
9. FRONTEX - Agencija za europsku graničnu i obalnu stražu
10. GCM – Globalnog dogovora za sigurne, uređene i redovne migracije
11. GCR – Globalni sporazum za izbjeglice
12. IOM – International Organization for Migration
13. JIE – Jugoistočna Europa
14. JRAC - Zajednički centar za analizu rizika
15. MARRI – Regionalna inicijativa za migracije, azil i izbjeglice
16. NVO – Nevladine organizacije
17. OSCE – Organizacija za europsku sigurnost i suradnju
18. PCC – Centar za policijsku suradnju
19. RCC - Regional Cooperation Council
20. SDC - Švicarska agencija za razvoj i suradnju
21. SELEC - Centar za sprovođenje zakona u Jugoistočnoj Europi

22. UN – Ujedinjene nacije

23. UNHCR – Visoki komesarijat za izbjeglice

24. UNODC - Ured Ujedinjenih naroda za droge i kriminal.

Popis tabela i slika

1. Tabela 1. Nezakoniti migranti prihvaćeni od Granične policije BiH i otkriveni od Službe za poslove sa strancima u periodu 2018.-2020. godina

2. Slika 1: Zabrinjavajuća populacija na prostoru Balkana

Naziv odsjeka i/ili katedre: Sigurnosne i mirovne studije Predmet:

IZJAVA O AUTENTIČNOSTI RADOVA

Ime i prezime:	<u>Tarik Botić</u>
Naslov rada:	<u>Uloga Ujedinjenih nacija u migracijskim i izbjegličkim procesima u Bosni i Hercegovini</u>
Vrsta rada:	<u>Završni magistarski rad</u>
Broj stranica:	<u>60</u>

Potvrđujem:

- da sam pročitao/la dokumente koji se odnose na plagijarizam, kako je to definirano Statutom Univerziteta u Sarajevu, Etičkim kodeksom Univerziteta u Sarajevu i pravilima studiranja koja se odnose na I i II ciklus studija, integrirani studijski program I i II ciklusa i III ciklus studija na Univerzitetu u Sarajevu, kao i uputama o plagijarizmu navedenim na web stranici Univerziteta u Sarajevu;
- da sam svjestan/na univerzitetskih disciplinskih pravila koja se tiču plagijarizma;
- da je rad koji predajem potpuno moj, samostalni rad, osim u dijelovima gdje je to naznačeno;
- da rad nije predat, u cjelini ili djelimično, za stjecanje zvanja na Univerzitetu u Sarajevu ili nekoj drugoj visokoškolskoj ustanovi;
- da sam jasno naznačio/la prisustvo citiranog ili parafraziranog materijala i da sam se referirao/la na sve izvore;
- da sam dosljedno naveo/la korištene i citirane izvore ili bibliografiju po nekom od preporučenih stilova citiranja, sa navođenjem potpune reference koja obuhvata potpuni bibliografski opis korištenog i citiranog izvora;
- da sam odgovarajuće naznačio/la svaku pomoć koju sam dobio/la pored pomoći mentora/ice i akademskih tutora/ica.

Mjesto, datum

Potpis

Sarajevo, 19.09.2024. godine

